

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
45/2012
10. november 2012

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Ceny potravín
porastú
Strana 4.

Nový Zákonník
práce je na svete
Strana 5.

Sergej Kozlík
o Európskej únii
Strana 6.

Ako vlastne
zomrel Dubček?
Strana 10.

Zo života
Maticy slovenskej
Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Prekliaty je osud slovenských osobností. Štúr, Štefánik, Dubček... Ani jeden z ich neodšiel spomedzi nás prirodzenou smrťou. Aj ľudia, čo síce stáli na národných návršiach, ale na celkom iných svetonázorových postoch, skončili rovnako – v rukách kate – Dr. J. Tiso a Dr. V. Clementis. Je to len neprajná ruka osudu, alebo sa tu či tam objavila aj iná neprajná ruka? Nemyslím si, že vodič A. Dubčeka, príslušník federálnej ochrany ústavných činiteľov, je kamikadze, ale kde zmizla diplomatka s dokumentmi o „bratskej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy“, ktoré mal Dubček v aute so sebou a s ktorými mal cestovať na poradu s predstaviteľmi Ruskej federácie v Moskve? Nenašla sa (vraj) dodnes.

Na jeho smrti nič nezmení. Môžeme len s poľutovaním konštatovať, že nám pri štarte do samostatnosti veľmi chýbal. Bol zástancom dvoch rovnoprávných štátov vo federálnom súžití, to je pravda. Sám vravel: „Nemôžem inak, ako predseda federálneho parlamentu som na to prisahal. Ak sa však rovnoprávnosť nenaplní, potom som nesklamal ja, ale federácia, a som za samostatnosť Slovenska.“ Tento jeho postoj sa zatajoval, ako keby ľudia pri moci mali z Dubčeka strach.

Mali mať z čoho. Nemyslím si, že by sa bolo tak ľahko dario rozkradnúť národný majetok.

To sú, pravdaže, už len pláné úvahy. Čo však zostáva v platnosti aj po dvadsiatich rokoch, čo je živé: porovnanie Dubčeka s politikmi našich čias, kontrast medzi ním a vystupovaním väčšiny súčasných predstaviteľov, jeho dohoditý úsmev a ironické úškrny niektorých dnešných pánov (a dám)...

Nebol rečníkom, a predseda vedel oslovit' takmer každého. Nevyrástol z veľkého národa, a predseda bol najpopulárnejším občanom planéty svojich čias, ktorého meno sa zaradilo medzi také osobnosti ako Gándhi, King, Mandela alebo Matka Tereza. Iba vo svojej vlasti nebol prorokom. Škoda. Keby bol aspoň trochu vzorom pre tých, čo sa dali na politické remeslo, aj to by stačilo.

Ján ČOMAJ

R - 2012049

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Stále sú nezodpovedané otázky, čo bude s Národným pokladom

Správca Maticy slovenskej podal demisiu

MARTIN (Maroš SMOLEC, Michal BADÍN) – Doterajší správca Maticy slovenskej (MS) Ján Eštok rezignoval na svoju funkciu. Rozhodol sa tak počas rokovania výboru Maticy slovenskej 27. októbra. Jeho rozhodnutie bolo vyústením snahy časti členov výboru MS, ktorá na základe prijatia nových stanov MS z roku 2011 požadovala jeho potvrdenie vo funkcii správcu formou tajnej voľby. „Správca sa funkcie vzdal, aby sa situácia v Matici nevyhrocovala,“ uviedol pred médiami predseda Maticy M. Tkáč. Jeho krok v tomto smere ocenil a prijal.

Na hlasovanie o potvrdení Jána Eštoka vo funkcii správcu existovali v Matici rôzne právne názory. Časť výboru MS tvrdila, že voľba sa musí uskutočniť, iní boli presvedčení, že to nie je potrebné. Demisia mala upokojiť situáciu práve v týchto súvislostiach. Nového správcu výbor MS zatiaľ nevymenoval. Jeho kompetencie prechádzajú priamo na predsedu národnej ustanovizne. Pripomeňme, že pozícia správcu MS je exekutívna funkcia. Správca je v novodobom ponímaní akýmsi manažérom, ktorý zabezpečuje chod Maticy i plnenie jej zákonných povinností a po predsedovi je druhým mužom

Správca J. Eštok (prvý zľava) rezignoval na svoju funkciu. Vedľa predsedu Maticy M. Tkáč.

ustanovizne. O možnom nástupcovi a novom správcovi sa zatiaľ vo vnútri Maticy nediskutuje.

Odídený správca Ján Eštok na otázku médií, či v Matici prevláda kríza, uviedol, že vládne v hlavách niektorých maticiárov. Naznačil, že v najbližšom čase sa možno verejnosť dozvie ďalšie zaujímavé informácie, konkrétne napríklad aj o stratenom Národnom poklade. Člen výboru Stanislav Bajaniak navrhol oceniť ho za prácu, ktorú dlhé roky pre Maticu odviezol. Spomínaný Národný poklad bol ďalšou témou, ktorá rozvírila hladinu diskusie medzi maticiarmi.

(Viac na 2. strane)

Najnovší návrh na dvojazyčné označovanie železničných staníc je protizákonný

Prečo splnomocnenec vlády neodpovedá na otázky o svojej práci

ŠTÚROVO, BRATISLAVA (Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Maroš M. BANČEJ) – V súčasnej zlej hospodárskej situácii Slovenska navrhuje splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny L. A. Nagy zaviesť finančne nákladné dvojazyčné názvy železničných staníc a zastávok na južnom Slovensku, pričom sa odvoláva na § 4 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín. Lenže pomenovanie železničných objektov sa riadi zákonom č. 513/2009 Z. z. o dráhach s doplnením niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a neumožňuje dvojazyčné označovanie staníc.

Splnomocnenec vlády pre národnostné menšiny L. Nagy.

Ako reakciu na návrh splnomocnenca L. A. Nagy občianske organizácie Slovenské Hnutie Obrody, Združenie slovenskej inteligencie a Štúrova spoločnosť poslali ešte v septembri tohto roku otvorený list Jánovi Počiatkovi, ministrom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR. List dostali na vedomie aj Róbert Fico, predseda vlády SR, a Marek Maďarič, minister kultúry SR.

V liste okrem iného stojí, že „splnomocnenec nesúhlasí s toleranciou voči maďarskej menšine a umožnenie označovania dvojazyčných nápisov železničných staníc a zastávok“. Autori listu aj na základe vyjadrení Slovákov

na južnom Slovensku nesúhlasia s takýmto nátlakovým riešením politikov zastupujúcich maďarskú menšinu. Odvolávajú sa na výsledky rokovaní splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny L. A. Nagy s generálnym riaditeľom sekcie železničnej dopravy a dráh J. Kubičkom i so zástupcami Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR a Železníc Slovenskej republiky na Úrade vlády SR na Sekcii národnostných menšín v apríli 2012. Tie sú pre Železnice SR záväzná a vyplýva z nich, že podľa zákona o zmene názvu staníc rozhoduje Úrad pre reguláciu železničnej dopravy SR.

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Milana AUGUSTÍNA, kunsthistorika, spisovateľa a výtvarníka

• Ako umenovec a zároveň historik, ktorý napríklad pripravoval legendárnu výstavu staroslovenského písomníctva Napísané ostáva, iste sledujete spory okolo súsošia svätých Cyrila, Metoda a Gorazda, ktoré by malo stáť na Hurbanovom námestí. Kde sú podľa vás príčiny, z ktorých vyvierajú odporčasti kompetentných k tomuto dielu?

S údivom sledujem, ako sa tu rôzne záujmové skupiny, či už politické alebo lobistické, snažia zaviesť niečo ako šachovú partiu so sochami. Presúvať ich z miesta na miesto, nahradzovať ich rôznymi „hurá projektami“. Mesto je predseda žijúci organizmus, ktorý sa stáročia vyvíjal, a Bratislava si už užila dosť necitlivosti v tejto oblasti. Je dôležité, akú stopu tu

necháme my súčasníci. Postavy našich vierozvestcov, ktorí sú navyše patrónmi Európy, rozhodne do Bratislavy patria. No a pokiaľ sa dodrží pôvodné umiestnenie, bude tento odkaz budúcim generáciám aj nálezite dôstojný.

• Odporcovia súsošia najnovšie vytiahli argument o nízkej umeleckej úrovni diela. Aký je na to váš názor ako umenovec a zároveň výtvarník?

Súsošie podľa mňa spĺňa všetky kritériá súčasného moderného sochárskeho diela. Istá miera štylizácie nie je na prekážku. Ani v renesancii či baroku sa autori nesnažili o historickú presnosť zobrazovaných postáv. Dôležitý je dojem, ktorý umenie zanechá vo vnímanom príjemcovi.

• Nedávno ste dostali významné ocenenie Maticy slovenskej – striebornú medailu – okrem iného aj za prínos pri propagácii slovenskej histórie vo vašich populárno-náučných dielach. Čo pre vás toto ocenenie znamená?

Veľmi si vážim toto ocenenie, ktoré som prevzal z rúk predsedu Maticy slovenskej Mariána Tkáča. O to viac, že spolu so mnou preberal cenu aj môj dlhoročný priateľ, náš špičkový prozaik Peter Jaroš. A môj vzťah k Matici? Stačí, keď poviem, že som členom Maticy slovenskej v rodnej Banskej Štiavnici od roku 1968.

Zhovárals M. BANČEJ - FOTO: autor

Stále sú nezodpovedané vážne otázky, čo bude s Národným pokladom Terajší správca Matice slovenskej podal demisiu

Kedysi pred ľuďmi ukrývali trezorové filmy, dnes trezorový Národný poklad.

(Dokončenie z 1. strany) - Aktivistka a maticiar Jozef Šimonovič predstavil svoju petičnú iniciatívu, aby sa konečne zistilo, čo je v súčasnosti obsahom pokladu a čo sa z neho stratilo. Zástupcovia Nadácie Matice slovenskej, ktorá nemá s Maticou nič spoločné, trezor s Národným pokladom otvorili, ale okrem svojich zástupcov, jedného notára a jedného člena dozorného výboru Matice slovenskej ho nikomu, ani médiám neukázali. Správca nadácie a zároveň člen výboru MS Jozef Steiner uviedol, že od roku 2006, keď bol poklad uložený v trezore v budove MS, sa z neho nič nestratilo.

■ POKLAD JE VRAJ CELÝ

„Komisia nezistila žiadny úbytok ani porušenie pečatí obalov, v ktorých je vecná časť pokladu uložená,“ skonštatoval J. Steiner pre médiá. Zároveň vyhlásil, že Nadácia Matice slovenskej je samostatný právny subjekt a je nekorektné,

aby ktokoľvek z vedenia Matice diktoval, kedy a čo musí nadácia urobiť.

Predseda Matice Marián Tkáč poukázal na nevyhnutnosť preveriť to, ako sa s hmotnou časťou pokladu nakladalo práve do roku 2006, keď bol prevezený z VÚB banky do Martina. Bývalý predseda MS Jozef Markuš, ktorého vinia zo zodpovednosti za kauzu PDSI a za stratu Národného pokladu, pre médiá uviedol, že nadácia má za cieľ vrátiť aj zle investovaných vyše 750 000 eur z PDSI do aktív finančného makléra. „Predmety, tak ako ich darovia odovzdali, sú uchované v pancierovej skrini. Pokiaľ ide o peňažnú časť, Nadácia Matice slovenskej viac ako dvakrát výnosy z istiny rozdala na kultúrne projekty. To máme veľmi presne zdokumentované do posledného haliera. Pokiaľ ide o istinu, tá je z malej časti na účte, z väčšej časti je v zmenkách a Nadácia Matice slovenskej ich vy-

máha asi siedmimi veľmi vážnymi právnymi nástrojmi. Nedá sa povedať, kedy dospejeme k výsledku, ale je nepochybné, že ten cieľ dosiahneme,“ uviedol Jozef Markuš.

■ BUDE SA VYŠETROVAŤ?

Spomínaná Šimonovičova petičná iniciatíva žiada nadáciu o presné vyčíslenie jednotlivých položiek verejnej zbierky na Národný poklad. Petíciu chcú po skončení predložiť ministerstvu kultúry i vnútra. Matica nevyklučuje ďalšie právne kroky a zároveň čaká na výsledky vyšetrovania. Aktuálne udalosti v Matici slovenskej sa stretli s nemalým ohlasom v slovenských médiách. Sociológ Ján Bunčák pre denník Pravda uviedol, že maticári môžu využiť tradíciu a vrátiť Matici jej pozitívny obraz. „Ak Matica nadviaže na svoj historický imidž a využije ho na vytvorenie nového, pozitívneho obrazu, mohla by byť užitočná.“

Najnovší návrh na dvojязыčné označovanie železničných staníc na Slovensku je protizákonný Prečo splnomocnenec vlády neodpovedá na otázky o svojej práci

(Dokončenie z 1. strany) – Úrad však nemá vo svojej pôsobnosti rozhodovanie o umiestnení označenia obcí v jazyku menšín na železničných staniach. Postup pre takéto rozhodovanie nie je legislatívne stanovený. Z tohto dôvodu sa úrad nemôže takýmto žiadosťami vecne zaoberať a budú zamietané. Označovanie železničných staníc a zastávok napísmi upravuje technická norma železníc TNŽ 73 6390. Táto norma však nepozná označenia obcí v jazykoch národnostných menšín, teda v nej ani nie je stanovený technický spôsob realizácie takejto možnosti.

■ VYSOKÉ NAPÄTIE?

Znenie § 4 ods. 3 zákona č.204/2011 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín nekorešponduje s terminológiou používanou v zákone o dráhach, lebo na železničných staniach a zastávkach sa neuvádzajú názvy obcí, ale názvy

staníc, resp. zastávok, ktoré sa vo viacerých prípadoch odlišujú od názvov obcí, kde sa stanica alebo zastávka nachádza. Popritom zákon o jazykoch menšín upravuje iba označovanie staníc, pričom stanice sú len jedným druhom dopravných bodov, ktoré upravuje zákon o dráhach. Okrem toho v priestoroch železničných staníc a zastávok zodpovedá ŽSR len za zariadenia, na ktorých sa uvádza odchod a príchod vlakov. Iné informácie pre cestujúcich umiestňujú operátori, teda Železničná spoločnosť Slovensko a súkromní nájomcovia priestorov.

Autori listu považujú samotný zákon o používaní jazykov národnostných menšín a jeho uplatňovanie za realizáciu otvorenej diskriminácie voči Slovákom, ďalšiu expanziu maďarčiny na úkor suverenity štátneho jazyka, sú zásadne proti jeho naplňaniu v praxi a ostro proti nemu protestujú. Podľa ich slov: „Menšinovi

politici vedú príslušníkov maďarskej menšiny systematickým a vedomým vyhýbaním sa používaniu štátneho jazyka do izolácie a neschopnosti adaptácie na občianskom princípe, čo vedie k neustálemu napätiu v našej spoločnosti.“

■ Z REDAKČNEJ KOREŠPONDENCIE

V tomto prípade bola jednostranná. Smerovala z našej redakcie k úradníkovi, ktorý je platený z daní občanov SR. Poslali sme 10. októbra na mailovú adresu splnomocnenca vlády laszlo.nagy@vlada.gov.sk list tohto znenia: „Vážený pán Nagy, do redakcie sme dostali materiál od občianskych združení k téme použitia jazykového zákona v rámci slovenských železníc. Pre korektnosť Vám posielame materiál v pôvodnom a plnom znení. Žiadame Vás ako splnomocnenca vlády SR pre menšiny o vyjadrenie k danej téme. Prosíme o pružnú a stručnú reakciu čo najskôr.“

Na odpoveď sme čakali márne. Po telefonickom rozhovore s úradom sme poslali nový mail 16. 10. Ani potom sme odpoveď nedostali napriek náznaku, že vecou sa bude zrejme zaoberať riaditeľka úradu splnomocnenca. V ďalších dňoch

nám na úrade už ani nebrali telefóny. V poslednom liste sme sa spýtali, či je úrad po troch týždňoch vôbec ochotný a schopný odpovedať novinárom a verejnosti, alebo máme napísať, že nemá záujem. Odpoveď neprišla...
Karikatúra: Milan VAVRO

VŠIMLI SME SI

Polemika o súsoší nie je namieste

Súsošie sv. Cyrila, Metoda a Gorazda, ktoré sa má na budúci rok pri 1150. výročí príchodu vierozvestcov na Slovensko osadiť na Hurbanovom námestí v Bratislave, vyvoláva vskutku zaujímavú verejnú diskusiu. Časť diskutujúcich sa nepáči miesto osadenia, časť zase umelecké stvárnenie. Samozrejme, do útoku proti soche zatrubil denník SME a žiaľ aj Slovenská televízia.

My uverejňujeme názor skutočného odborníka na danú tému, a tým je významný maliar Stano Dusík: „Už niekoľko mesiacov pozorne sledujem polemiky týkajúce sa súsošia sv. Cyrila, Metoda a Gorazda. Odborná porota vyhodnotila ako najlepšie dielo návrh akad. sochára Antona Gábriku. Toto dielo ma vskutku zaujalo a považujem rozhodnutie poroty za veľmi šťastný výber. Mám dojem, že tu ide o znevážovanie nielen autora a odbornej poroty, ale žiaľ na základe vyjadrení viacerých tzv. expertov aj o zneváženie sv. Cyrila, Metoda a ich žiaka sv. Gorazda, Matice slovenskej a jej predsedu, hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy a v konečnom dôsledku aj celého Slovenska. V poslednom období som sa stretol s významnými expertmi z oblasti umenia a diplomatmi tu u nás, ktorí žasli nad spôsobom, ako je možné,

že ak niekomu udelia prvú cenu, toto rozhodnutie niekto spochybňuje. V Taliansku platí: „Il Primo Premio è sempre insindacabile,“ čo znamená, že prvá cena je vždy neodvolateľná.

Dúfam, že aj na Slovensku budeme postupovať podľa medzinárodných platných zásad a noriem, utíchnu tieto mylné a Slovensku škodiace polemiky. Solúnski bratia a prvý biskup z našej krvi si zaslužia z našej strany úctu a oslavu. Preto konajme v duchu zásad lásky a svornosti našich učiteľov zo Solúna.“

Stano Dusík je významný slovenský maliar, sochár, ilustrátor, grafik a spisovateľ pôsobiaci vo Florencii. Jeho curriculum obsahuje množstvo ocenení za maľbu, grafiku, ilustrácie a literatúru. Ako jediný umelec na svete pracuje vo vedeckom tíme pre výskum Syndone – Turínskeho plátna, na ktorom je záračným spôsobom vyobrazená podoba Krista.

Doteraz ilustroval asi 250 kníh najrozličnejších žánrov, vyšlo mu niekoľko knižných titulov, jeho maliarska tvorba je prevažne orientovaná na sakrálnu maľbu a výzdobu kostolov. Napriek tomu, že má viacero akademických titulov, nepoužíva ich a stále je jednoducho Stano Dusík.

Podrobnejšie hodnotenie diela si môžete prečítať aj na webe SNN: <http://www.snn.sk/index.php/kultura/997-susosie-vierozvestcov-je-umelecky-hodnotne>

(Viac na strane 11)
(mrs)

Česká televízia odštartovala seriál o rozpade Česko-Slovenska Pokrivené zrkadlo česko-slovenských vzťahov

Človek na rozdiel od iných živých tvorov je obdarený rozumom, aby mohol skutočnosť poznať nielen bezprostredne, ale aj sprostredkované vyhodnotením skúseností a využívaním poznania druhých.

Každý musí so mnou súhlasiť, že akékoľvek poznanie, a najmä poznanie minulosti, nie je samoúčelné, ale má nám umožniť orientovať sa vo svete, ktorý nás obklopuje. Ak obraz vytvorený poznaním zodpovedá skutočnosti, aj závery, ktoré si z neho vytvoríme, povedú nás správnym smerom a umožnia nám prijať správne rozhodnutia.

Ak však zámerne hľadíme do pokriveného zrkadla a ak na základe obrazu, ktorý v ňom vidíme, robíme závery o skutočnosti, nemôžeme sa čudovať, že naše rozhodnutia nám prinášajú jedno sklamanie za druhým. V nedeľu 14. októbra som si náhodou pozrel prvú časť dvanásťdielného seriálu Zbohem Československo, ktorú v hlavnom televíznom čase uviedla ČT 2.

■ OBJEKTÍVNI ČESI

Nemôžem povedať iné, len to, že som bol nesmierne sklamaný. Veď aj po dvadsiatich rokoch od rozdelenia Čes-

ko-Slovenska dali autori prednosť divaniu sa do pokriveného zrkadla. Namiesto toho, aby sa na vec pozreli triezvo – sine ira et studio, a najmä, aby za Slovensko hovorili tí, ktorí predstavovali a predstavujú názory rozhodujúcej časti

ČO INÍ NEPÍŠU

Slovákov, slovo dostali zväčša okrajové osoby, ktoré sa od začiatku zúrivo stavali proti objektívnemu, nezvratnému smerovaniu Slovákov k vlastnému národnému a štátnemu sebatpotvrdeniu. V hodinovej relácii popri pomerne objektívnych vystúpeniach reprezentantov českého politického, kultúrneho a vedeckého života, ktorí často vedeli správne vyhodnotiť túžby Slovákov i zlyhania českej politiky v slovenskej otázke, dostali zo slovenskej strany slovo zväčša ľudia typu Š. Hríba, M. Šimečka, I. Hofmanna, pre ktorých procesy na Slovensku vedúce k osamostatneniu boli „sprisahaniami“ fašistov, komunistov, eštébkov a podobných exotov. Len občas zazneli hlasy J. Čarnogurského, M. Lasicu a M. Leška, ktoré síce tiež mali ďaleko od objektívnosti, ale aspoň sa na slovenského diváka občana nelia-

la žič a nespýal oheň so sirou. Človek by si mohol povedať – nič nové pod slnkom.

■ SLOVENSKÁ ZRADA

Od roku 1918 až do zániku spoločného štátu česká politika vždy ústami svojich predstaviteľov vystupovala voči Slovensku pomerne „ústretovo“. Nebývali to českí politici, ktorí zamietali oprávnené návrhy Slovákov na riešenie ich postavenia v štáte. Boli to vždy českým ovsom dobre živené slovenské „kone“, ktoré svojimi vystúpeniami torpédovali úsilie reprezentantov väčšiny slovenského národa na riešenie slovenskej otázky v Česko-Slovensku v súlade so slovenskými záujmami a aj záujmami spoločného štátu. Pravda, ak niekto mal záujem o spoločný štát, a nielen o podriadenie Slovenska pražskému centru! Aj českí reprezentanti vystupujúci v programe viac-menej odsudzovali praktiky českej politiky voči Slovensku v minulosti. O to viac je pre mňa nepochopiteľnejší zámer autorov, ktorí použili predchádzajúce, v celom komplexe zlyhavšie české postupy voči Slovensku z minulosti.

Medzititulky: SNN
Anton HRNKO

Priority treba preskupiť na prospech ľudí

Roman MICHELKO

Minimálne od krízy, ktorá prepukla na prelome rokov 2007 – 2008, sme svedkami neutíchajúcej diskusie o tom, kam speje náš politicko-ekonomický systém. Charakter, hĺbka a systémovosť tejto krízy totiž vyvolala zásadné otázky. Čoraz viac ľudí si konečne uvedomilo, že je iná, než boli tie tradičné cyklické krízy, ktoré už po niekoľko storočí priamo so železnou pravidelnosťou sprádzali kapitalizmus. Dnes nejde o tradičnú cyklickú krízu, keď recesiú po nejakom čase vystrieda konjunktúra a všetko pôjde ďalej. Nie, dnes sa nachádzame na konci dlhovej špirály, ktorá tu ticho rástla vyše 30 rokov s nástupom reaganomiky a thatcherizmu, teda politiky washingtonského konsenzu, minimálneho štátu, nízkych

daní, ale o to väčších výdavkov na zbrojenie. Od vypuknutia krízy sa popísali stohy štúdií a analýz, v ktorých najlepšie ekonomické mozgy planéty, laureáti Nobelovej ceny za ekonomiku (Krugman, Stiglitz, Tobin) a mnohí ďalší detailne opisujú príčiny, prečo sme sa do tejto situácie dostali. Sme v stave, keď máme dokonalú diagnostiku toho, kam nás doviedol neregulovaný finančný sektor a vo všeobecnosti systém globálneho kapitalizmu. Čo nám však chýba, je účinná terapia stavu. A práve terapia – vyliečenie sa z hlbkej systémovej krízy globálneho kapitalizmu – je najvyššou prioritou dneška. Musíme nastúpiť na cestu, ktorá by mala mať za cieľ preskupiť priority na prospech ľudí.

Koncepty na reformu kapitalizmu sú rôzne. Predovšetkým si však musíme uvedomiť, že kapitalizmus nie je monolit. Úplne iný je v Škandinávii, v Nemecku, vo Francúzsku (všeobecne v Eu-

KOMENTÁR

rópe) než v USA a úplne inak sa prejavuje na Filipínach či v Bangladeši. V týchto krajinách tretieho sveta sa za nefudských podmienok masovo zneužíva detská práca, neexistuje tam zdravotné, sociálne a dôchodkové poistenie a výška mzdy je zlomkom toho, čo by si zamestnanci zaslúžili. Existujú aj systémove nemarxistické alternatívy kapitalizmu, ako je Parecon – koncepcia profesora Michaela Alberta – značne utopický

koncept participatívnej ekonomiky. Sú však aj realickejšie koncepty ako trebárs Schweickartov koncept ekonomickej demokracie, a potom je to antiglobalistické hnutie (už so spomínanými konceptmi nobelistov). Ich podstata tkvie v tom, že je najvyšší čas redukovať moc najplyvnejších ekonomických, najmä finančných korporácií, ktorých zisky pochádzajú predovšetkým zo sofistikovaných špekulácií. Navyše vytvárajú na trhoch obrovské nerovnováhy, čo okrem iného viedlo práve k dnešnej hlbkej dlhovej kríze.

Opatrenia, ktoré treba prijať, sú všeobecne známe. Eliminácia daňových rajov je prvým z nich. Aj keď sa to nezdá, toto opatrenie je veľmi dôležité. Cez tzv. daňovú optimalizáciu sú národné vlády ochudobňované o obrovské prostriedky. Daňová optimalizácia sa stala mnohobliardovým biznisom, vďaka ktorému prostriedky určené pre spoločnosť končia na súkromných kontakoch finančných žralokov. Preto je nevyhnutné, minimálne na celoeurópskej, ale možno neskôr aj celosvetovej úrovni, istým spôsobom obmedziť daňové raje.

Je absurdné, ak finančná skupina Penta, ktorej vlastníci sú z Čiech a zo Slovenska a ktorá v podstate celý svoj biznis rozvíja v strednej Európe, má svoj domov v daňovom raji na Cypre.

Podobné daňové raje sa ukázali ako veľmi účinný nástroj, ktorým sa tuneloval Dopravný podnik v Prahe či Finančné riaditeľstvo v Košiciach. Daňové raje totiž okrem optimalizácie zisku majú ešte jeden bonus – dokážu takmer dokonale zakryť vlastnickú štruktúru firiem, čo veľmi uľahčuje veľkú korupciu, resp. umožňuje bezpečné vyplácanie politických špičiek. Napokon, na vlastnej koži to pocítila aj nemecká vláda, keď sa prevalil škandál s utajenými kontami nemeckých prominentov v lichštenštajnských bankách. Až po odhalení tohto škandálu sa prišlo na to, o aké obrovské prostriedky bol ochudobnený nemecký štátny rozpočet.

Toto je len prvý nástroj na vyrovnanie sa s dnešnou systémove krízou kapitalizmu. Ďalšími riešeniami na zvrátenie súčasnej krízy sa budeme venovať v ďalších komentároch.

Balansovanie v prístupe k štátnosti

Eva ZELENAYOVÁ

Onedlho si budeme pripomínať dvadsať rokov od vzniku štátu. Prvý január je štátny sviatok, ale nezaužíval sa ako dátum vzniku slovenskej štátnosti. Možno aj preto, že ide o Nový rok, je problematické ho oslavovať ako Deň vzniku SR. Je totiž takmer nemožné v prvý deň nového roka (po Silvestri) organizovať slávnostné recepcie či už doma alebo na zahraničných zastupiteľských úradoch.

Núka sa aj iný dátum – prijatie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky 17. júla 1992. Je to fakticky dátum, keď Slovensko vyhlásilo svoju nezávislosť, a takto nazývali udalosť aj českí politici v tretej

časti odvysielaného dokumentu Zbohom Československo na druhom programe Českej televízie. Ako ďalej z dokumentu vysvitlo, všetky ostatné kroky k vzniku dvoch samostatných re-

POZNÁMKA

publik sa odvíjali od tohto aktu Slovenskej národnej rady. Preto je nepochopiteľné, že oslovení mladí Slováci nevedeli o tomto dátume vôbec nič. Aj keď nejde o kontroverznú ani vzdialenú históriu, ale o udalosti pred dvadsiatimi rokmi, ktoré mnohí súčasníci zažili. Kto teda zlyhal? Jednoznačne škola, veď aj na tomto príklade sa ukázala jej absolútna absencia vo výchove

mládeže k vlastenectvu. Treba však popravde povedať, že svoj podiel na tom majú aj politické reprezentácie štátu. Dátum prijatia Deklarácie o zvrchovanosti SR zaradili iba medzi pamätne dni. A to nijaký bežný kalendár nepripomína.

Nie sme sami, čo nemáme jasno v prístupe k svojej štátnosti. Balansujú aj naši susedia Česi. Ich oslavy vzniku českej štátnosti 28. októbra sú najmä pre nás Slovákov úsmevné. Žeby sa až tak stotožnili so Slovenskom, keď im neprekáža, že 28. októbra 1918 vzniklo Česko-Slovensko a nie Česko? Už dvanásť rokov oslavujú Česi aj 28. september, keď viac či menej hovoria o českej štátnosti.

Ide o oslavy sviatku sv. Václava, ktorý Čechom pripomína ich kresťanskú minulosť. Najmä súčasný prezident Václav Klaus sa usiluje tento deň využiť na obradu vlastenectva aj na umiestnenie Čechov do európskeho kresťanského spoločenstva.

Slováci by nemali mať až takú frustráciu z vlastných dejín ako Česi. A predsa sa o ne nezaujímate, prípadne mlčíme o nich. Dnes Česi riešia dilemu, k akej štátnosti sa prihlásia. K husitstvu, Rakúsko-Uhorsku, Česko-Slovensku, alebo... Dvaja Václavovia v najvyšších štátnych funkciách po roku 1989 navádzajú na svätováclavskú tradíciu.

A čo my Slováci? Prihlásime sa k Samovej či Veľkomoravskej ideí? Alebo svätoštefanskej? Máme dôvod stotožňovať našu štátnosť s vytvorením Česko-Slovenska? Alebo prvého slovenského štátu? Aká je štátna idea Slovákov? V preambule ústavy sme ju jednoznačne definovali. Chýba maličkosť – stotožniť sa s ňou.

AKO BOLO, ČO BOLO

V Jarovskom ramene Dunaja dva roky milo straší kostlivec na loďke s nápisom Karol Jetting. V hausbótovom raji ho usadil vodák Julo Chudík so svojimi kamarátmi. Pripomenuli si tak bratislavského Robinsona Karola Jettinga. Aby mu nebolo smutno, tak k nemu pri príležitosti jeho 283. narodenin pred pár týždňami posadili poriadnu kostru, nevestu Jenny.

Hrob Karola Jettinga nájdete na bratislavskom Ondrejskom cintoríne neďaleko hrobu Jula Satinského, ktorý vám ukáže každý. Alebo ho nájdete podľa údajov na informačnej tabuli. Niektoré hroby provokujú, aby sa okoloídúci pristavil a začal sa zaujímať o osudy ľudí, ktorí v nich ležia. Jettingov vás skôr odpudí, lebo ešte aj nakreslený trojstažník, ktorý by mal nasvedčovať, že tu leží moreplavec, pláva v čiernej masnej mazanici z vosku vypálených sviečok. Nikto netu-

ší, aká soška, alebo čo stávalo kedysi vo výklenku na vrchole mohyly. O bratislavskom Robinsonovi sa dočítate, že sa narodil v Bratislave v roku 1730 a zomrel v roku 1790. Kompletnejší príbeh nájdete v knižke Viliama Apfela Tajomstvo stratených hrobov, kde opísal aj Jettingov život, alebo v románe Ruda Olšínského,

Čo s bratislavským Robinsonom?

Peter VALO

ktorý vyšiel v päťdesiatych rokoch. Obaja vychádzali z originálneho bestselleru, ktorý vyšiel vo Viedni šesť rokov po Jettingovej smrti pod názvom Der Ungarische Robinson oder Schicksale und wunderbare Abenteuer Karls Jetting.

Karol Jetting pochádzal z rodiny zámočnického majstra. Po otcovej smrti nemal

peniaze na ďalšie štúdium. S nádejou odcestoval do Viedne k strýkovi. Ten mu našiel zamestnanie u advokáta, ktorého praktiky asi neboli celkom s kostolným poriadkom. Pri nich sa dostal do konfliktu so zákonom aj mladý pisár. Karol ušiel z Viedne do Bratislavy, kde sa zoznámil s anglickým bankárom, ktorý sa ho

predali arabským otrokárom. Tí ho ponúkali na trhu otrokov, kde ho vykúpil anglický konzul. Nasledoval slávny návrat do Londýna. Jettinga dokonca prijal anglický kráľ Juraj II., ktorý ho vymenoval za konzula v Marseille. Aj pri ďalšej plavbe mal smolu. Loď s názvom Severná hviezda zajali korzickí piráti a nádejný kon-

vojch Piatok ako v Defoovom románe, ale kapitán anglickej lode, ktorého tu vysadila vzbúrená posádka. Zhodou okolností práve on priviezol Jettinga do Anglicka, odkiaľ sa vrátil do rodného mesta.

Vila Apfela rozhorčilo, že Jetting nemá v Bratislave námestie, ba ani ulicu. Iný bádateľ zapochyboval, či Jetting vôbec existoval a či mohol prežiť také neuveriteľné dobrodružstvo. Tak to už u nás chodí, keď máme konečne domáci superpríbeh, tak sa snažíme spochybníť, či je vôbec pravý. Angličanom neprekáža, že majú v Londýne na Baker Street dom, v ktorom žil zaručene neexistujúci detektív Sherlock Holmes. Keby bol Karol Jetting Angličan alebo nebudaj Američan, určite by podľa jeho rozprávkevého osudu nakrútili niekoľko filmov. Akoby nám chýbal kúsok prajnosti, hravosti a fantázie, s akou usporiadali bratislavskému Robinsonovi svadbu Julo Chudík s jeho kamarátmi.

Čosi tu nesedí - ani počty, ani percentá. Voličský potenciál občanov maďarskej národnosti a tých, ktorí volia maďarské etnické strany, nepresahuje spravidla jedenásť percent voličov. Prax dokázala, že je to výťah do parlamentu maximálne pre jednu politickú stranu. Na Slovensku však pôsobia dve a vzniká tretia. Je to dôsledok politickej hlúposti ich vodcov, alebo naopak ich prefikanosti?

Čas emisárov z Budapešti

Najprv, aký je v skutočnosti reálny stav v etnických maďarských politických stranách u nás? Berényiho najnovšia Strana maďarskej komunity (SMK) je rýdzo etnická, nikdy sa tým netajila a nikdy sa to neusilovala dementovať. Je to s najväčšou pravdepodobnosťou politická strana, ktorá niektorými aktivitami prekračuje literu zákona. Jej vodcovia sú pravdepodobne tiež cudzí štátni občania. Bude to už v najbližších voľbách tvrdý oriešok pre náš ústavný súd. Bugárov Most - Híd už dávno nespája, ale rozdeľuje. A ak sa aj spája, tak prekvapujúco s predstaviteľmi SMK či Okrúhleho stola Maďarov. Najnovšie sa na svojich historicky prvých bilaterálnych rokovaniach v Bratislave spojil aj s vládou v Budapešti. Most - Híd je tiež etnická strana. Svedčia o tom viacerí, ktorí z nej v týchto dňoch odchádzajú. Sami zistili, ako je to s tým proklamovaným spájaním a obhajobou záujmov všetkých menšín.

Slová regionálneho predsedu Sídora sa nejakým obvykle úsmevným Bugárovým dementi pre nezorientovaných predstaviteľov médií nedajú spochybníť. Do tohto panoptika vstupuje podpisovou akciou Maďarská kresťansko-demokratická aliancia. Nedá sa poprieť, že vznikom tohto subjektu by mohli Bugárovci zaloviť v Berényiho členskom rybníku. To je len prvý a povrchný pohľad. Nemožno totiž zabudnúť najmä na okolnosti vzniku niekdajšej SMK, vtedy ešte ako koalícieho subjektu troch samostatných strán. Jedna z nich bola totiž práve maďarsko-kresťanská. A druhá sa ako volala? Nie náhodou Spolužitie? Čosi, čo malo navonok deklarovať spájanie, spoluprácu? Skoro akoby na Slovensku nastávalo akési maďarské politické déja-vu. Ibaže nenápadne, bez veľkého mediálneho tresku a predčasných osláv. Veď z nezávladnutej histórie sa nepoučí iba hlupák. Niekdajšia maďarská koalícia bola vo svojom najlepšom období nespochybniteľnou parlamentnou a dokonca aj vládnu stranou. Prečo to neskúsiť opäť?

Slovenská pravica - ak to tak vôbec možno zľahčujúco nazvať - je v rozklade. Jej politickým predstaviteľom ide už iba o vlastný profit z politiky, nijako sa to nesnažia zakryvať a ich jediným programom a odkazom pre voličov je prázdne heslo - volte práve nás! Zjavne nevyšiel ani Bugárov marketingový pokus o maďarskú politickú neetnickú stranu takpovediac s „ľudskou tvárou“. Možno aj preto nastal čas na rokovania s emisármi z Budapešti. Emisármi - zjednotiteľmi. Aj preto tri nemusia byť až tak veľa.

Ivan BROŽÍK

Rok Antona Bernoláka a dvojsté výročie jeho úmrtia inšpirujú k činorodým aktivitám

Uvážene siahol po živom jazyku svojho národa

Zhovárал sa: Marek DANKO - Foto: Ladislav LESAY

Ako katolícky duchovný a zároveň vedec je prototypom humanitnej osobnosti. Jeho talent, doba, v ktorej žil, a jej potreby ho predurčili na splnenie dejinnej úlohy - už v roku 1787 kodifikoval slovenský jazyk na podklade normovanej reči slovenských vzdelancov pôsobiacich vtedy v Bratislave a Trnave. V tomto roku si pripomíname 250. výročie jeho narodenia a v roku 2013 uplynie 200 rokov od jeho úmrtia. UNESCO na návrh Slovenskej republiky zaradilo výročie narodenia nášho veľikána do zoznamu svojich výročí. O aktivitách Matice slovenskej spojených s týmito výročiami hovoríme s tajomníkom MS, historikom PhDr. Petrom MULÍKOM, PhD.

Historik Matice Peter Mulík.

• Ako by ste charakterizovali Antona Bernoláka?

Aby sme si jeho veľkosť dostatočne uvedomili, treba vedieť, že jeho kodifikátorské úsilie prebiehalo synchronne s inými, oveľa staršími a väčšími národmi, ako boli Slováci. Niekedy nedoceňujeme aj ďalšie súvislosti. Napríklad že Bernolák mal iba 25 rokov, keď vydal svoje kodifikačné dielo. Nešlo o západnú slovenčinu alebo dokonca západoslovenské nárečie, ako často čítame, ale normovanú reč slovenských vzdelancov v Bratislave a Trnave. Generácia bernolákovcov začala

tento jazyk v uzákonenej podobe používať ako spisovný jazyk, ktorý sa stal nezastupiteľným prostriedkom na kultúrne, sociálne a hospodárske povznesenie Slovákov. Anton Bernolák dovŕšil kodifikáciu slovenčiny veľkým šesťdielnym slovníkom pod názvom Slowár slowenski, česko-latinsko-ňemecko-uherski (1825 - 1827), ktorý je obdivuhodným jazykovým dielom a slovenčinu zrovnoprávňuje s inými jazykmi, ale zároveň umožňuje spojenia medzi jednotlivým národmi v celosvetovom (latinčina) a stredo-európskom priestore (Česi, Nemci, Maďari).

• Prečo si s takým veľkým dôrazom pripomíname teraz Antona Bernoláka?

Nejde iba o zvýraznenie osobnosti, ale o prioritu celého národa. Veď sme boli tak skoro kolektívne schopní predstaviť sa svetu kultúrnym a kultivovaným jazykom. To svedčí o tom, že sme tu žili už ako civilizovaný národ celé stáročia a nevyšli sme na svetlo z temnot dejín kdesi v polovici 19. storočia. Musíme priznať, že ani bernolákovci nepredstavujú prvú etapu slovenského národno-emancipačného procesu (1780 - 1820), lebo už pred nimi tu od 17. storočia boli slovenskí apologeti a barokoví slavisti Ján Jakobeus,

Ján Baltazár Magin, Samuel Timon, Juraj Papánek, ktorí celkom odvážne písali o slávnej minulosti nášho národa v duchu svätoplukovskej a cyrilometodskej tradície.

• Mali bernolákovci nejaký politický program?

Bernolákovci neboli tvorcami nejakého politického programu. Účinnosť ich diela - vymedzenie národnej identity na princípe samostatného jazyka - bol v konečnom dôsledku politický. Antonovi Bernolákovci nechýbalo slovanské a slovenské povedomie, ktoré bolo budované na vedeckom poznaní. Pri svojich výskumoch poznal a citoval práce o pôvode hlaholského a cyrilského písma (Dissertatio, Orthographia). Preštudoval a vo svojich publikáciách použil aj diela o rozšírení, význame, reči a kultúre Slovanov, čo si nemožno vysvetliť ináč ako zámer posilniť ich národné povedomie, zvlášť Slovákov, a čo malo slúžiť aj ako podklad pre obrannú polemiku s nepriateľmi Slovanov v Uhorsku.

• V čom spočívala unikátnosť Bernolákovho diela?

Anton Bernolák je pre nás vzorom vedca, ktorý od svojich študentských rokov húževnato pracoval na poli literatúry, teológie a jazykovedy. Jeho vedecká práca má dejinný vý-

znam, lebo v historickej perspektíve definitívne prelomila pochybnosti o jazykovej samobytnosti Slovákov. Kodifikovaný samostatný jazyk z roku 1787 bol predpokladom na uvedomenie si národnej identity a individuality. Bernolákom kodifikovaný jazyk niektorí označujú z hľadiska aktívnych a pasívnych používateľov za integračný typ s univerzalistickými tendenciami.

• Ku ktorým slovenským mestám mal Bernolák priamy vzťah?

Priamy vzťah mal k Bratislave, Trnave, Bernolákovu a Novým Zámkom. Študoval rétoriku a poetiku na gymnáziu v Bratislave (1778 - 1780) ako chovanec bratislavského kňazského seminára Americanum. V rokoch 1784 - 1787 teologické štúdiá absolvoval v generálnom seminári umiestnenom na Bratislavskom hrade. V Bratislave vydal svoje kodifikačné jazykovedné diela Dissertatio philologico-critica de litteris Slavorum (1787), Orthographia (1787) a Grammatica Slavica (1790). V Bratislave sa aj z jeho iniciatívy vytvorila Spoločnosť na pestovanie slovenského jazyka, ktorá bola základom Slovenského učeného tovarišstva. Ako duchovný pôsobil v Bernolákovci (vtedy Čeklís), Trnave a Nových Zámkoch, kde vytvoril aj veľkú časť svojho diela.

Po slabej úrode obilnín nemožno čakať zastavenie rastu cien potravín

Šarže a marže nám žerú z peňaženky

Stanislav HÁBER - Foto: archív

Správy o tom, že zdražujú potraviny, prichádzajú už počas žatvy. Pre slabú úrodu všetci analytici očakávali tento vývoj. Podobne ako na Slovensku to vyzeralo aj vo svetových obilniciach. Je síce pravda, že z Ameriky prišli na jeseň povzbudivé správy, lebo úroda obilnín sa napokon ukázala lepšia, než na čo poukazovali prognózy, aj tak však ceny potravín rastú. S predsedom Komoditnej burzy v Bratislave Ing. Pavlom SCHOLTZOM a predsedom Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Ing. Milanom SEMANČÍKOM sme hovorili o tom, ako vyzerajú potravinové prognózy u nás.

Výnosy sú tiež v niektorých parametroch lepšie, než sa očakávalo. Ing. P. Scholtz to dokladá lokálne lepšimi úrodami kukurice: „Aj keď hektárový výnos je celkovo veľmi nízky, približne na úrovni šiestich ton kukurice z hektára, predsa len je to v niektorých regiónoch viac, ako sa očakávalo.“

■ RAST CIEN POKRAČUJE

Ceny konečných produktov v maloobchodnej sieti už teraz, aj podľa Štatistického úradu SR, narástli o štyri percentá, i keď niektorí analytici tvrdia, že sa tak deje na úkor obchodu. Obchodníci vraj nevyšli ceny potravín, aby ich predajne boli konkurencieschopné, skôr znižujú vlastnú maržu. Uveriť týmto informáciám by zrejme nebolo rozumné. Obchod na Slovensku si tradične ukrajuje, kde sa dá, a také relácie cien, aké máme u nás, často v zahraničí vôbec nepoznajú.

Čo ešte budú môcť utiahnuť Slováci zo svojich zárobkov a z prievanu v peňaženke? Výdavky na potraviny predstavujú u nás oveľa väčšie percento než v Amerike či v západnej Európe. Kým za

veľkou mládkou šetria na bývaní a v západnej Európe sa znižuje predaj áut - čo sa tiež odráža na našej ekonomike - Slováci sa učia menej jesť. Onedlho budeme možno nielen veľmocou v počte áut vyrobených

AKTUÁLNE

na hlavu obyvateľa, ale aj v množstve tu žijúcich fakírov snažiacich sa zachytávať na jazyk pránu - životnú silu zo slnka. Najdôležitejšie budú pre nás správy o počasí, keďže výživa obyvateľstva bude do značnej miery závislá od slnečných dní...

■ STRÁCAME PRODUKCIU AJ TRHY

Predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Ing. Milan Semančík upozorňuje: „Pokles zamestnancov od roku 2004 v slovenskom poľnohospodárstve do roku 2012 je zhruba tridsať tisíc. Prišli sme o zamestnanosť na vidieku a začali sme vo veľkom dovážať tovary, ktoré sme si vedeli doma vyrobiť, čím sme stratili aj tú pridanú hodnotu, ktorá pochopiteľne zostávala u nás doma. Keby som to zhrnul, my

sme veľmi dobre poslúžili západnej Európe a pôvodnej pätnástke EÚ tým, že sme im otvorili trhy pre ich produkciu. Ak sa pozrieme na produkciu západnej Európy, tak tá len v niektorých komoditách mierne poklesla, ale u väčšiny komodít skôr narástla.“

Za posledných desať rokov sa ceny potravín zvýšili síce len o 32 percent v porovnaní s nárastom hrubej mzdy o 107 percent, lenže podobne dramaticky rástli aj ceny energií. Preto pri štatistickom porovnaní sa väčšinou iba klameme, ako čo vyzerá pekne na papieri, ale realita je oveľa dramatickejšia. A to sa podľa katastrofických predpovedí ešte ceny potravín majú do konca roka zvýšiť. Z vyjadrení Milana Semančíka vidno, že sa tak deje aj preto, lebo nedorábame toľko potravín, koľko na Slovensku bývalo tradične zvykom.

■ HROZÍ HLAD?

Likvidácia poľnohospodárskej výroby u nás pre nízke národné dotácie môže byť spúšťačom možno aj budúcich hladomorov. Odborníci argumentujú faktom, že ak sa otvo-

ria trhy pre potraviny z EÚ v Rusku či v Číne, tak tam sa nasmeruje nadprodukcija zo západnej Európy a zrazu nebudeme mať odkiaľ lacné potraviny na Slovensko doviezť a doma ich už vyrábať nebudeme schopní. Preto je dnes záchrana agrosektora témou číslo jedna pre slovenskú ekonomiku. Poľnohospodárstvo je bezpochyby veľmi dôležitým strategickým rezortom.

Kým začne krava dojiť mlieko, prejdú dlhé dva roky. Také je poučenie z minulosti, keď v roku 2008 u nás zúrila mliečna kríza. Stáda hovädzieho dobytku sa v lepšom prípade predávali, v horšom priamo vybíjali na bitúnkoch a cena mlieka rástla. Teraz pre znižovanie domácej produkcie a pre zvyšovanie cien potravín vyhrá ten, kto si na dvore bude chovať vlastnú kravu a v predzáhradke mu budú kvitnúť zemiaky. Zvrátiť tento stav možno len premyslenou a urýchlenou dotácnou politikou štátu, čím by sa riešila aj vysoká regionálna nezamestnanosť.

Splnenie medzinárodných záväzkov je jediným východiskom z krízy Štátny rozpočet garantuje miesto v eurozóne

Oto BALOGH - Foto: archív

Štátnym rozpočtom sa zabezpečuje financovanie fungovania štátu v príslušnom rozpočtovom roku. S jeho návrhom prichádza úradujúca vláda, schvaľuje ho parlament prijatím zákona o štátnom rozpočte. Tvoria ho najmä príjmy a výdavky v členení jednotlivých rozpočtových kapitol a prebytok, resp. schodok, ak príjmy a výdavky rozpočtu nie sú v rovnováhe. Štátny rozpočet je súčasťou rozpočtu verejnej správy, ktorý sa zostavuje každoročne minimálne na tri rozpočtové roky. Ministerstvo financií ho predkladá na schválenie vláde, ktorá o ňom informuje Národnú radu Slovenskej republiky.

Štátny rozpočet na rok 2013 je prijímaný v mimoriadne zložitom období. Vyznačuje sa vysokou mierou neistoty z hľadiska budúceho ekonomického vývoja, značného rizika akcelerácie dlhovej krízy a problémov bankového sektora v eurozóne. Jeho konečnú podobu ovplyvnilo aj (ne)plnenie príjmov štátneho rozpočtu na rok 2012. Celkové príjmy sú rozpočtované na 14,18 mld. eur, celkové výdavky na 17,24 mld. eur. Schodok rozpočtu dosiahne 3,06 mld. eur, čo je 0,1 percenta pod stanovenou hranicou 3 percent HDP. Rezervy štátneho rozpočtu budú na úrovni 57,16 mil. eur.

■ STARÉ HRIECHY

Oproti rozpočtu schváleného bývalou vládou je výpadok daňových a odvodových príjmov v tomto roku 494 miliónov eur. Bývalá vláda prestrelila najmä pri výbere dane z pridanej hodnoty – vybralo sa o 208 miliónov eur menej, než bolo plánovaných. Možnou príčinou tohto výpadku je trojmesačný kolaps Finančného riaditeľstva

SR (bývalé daňové úrady) na začiatku tohto roka, spôsobený neúspešným zavádzaním nového informačného systému. Miliónové výpadky boli zaznamenané aj pri niektorých spotrebných daniach (palivá, tabak, pivo). V rozpočte na tento rok chýba aj 95 miliónov eur na povinné núdzové zásoby ropy. Deficit verejných financií na tento rok je plánovaný na úrovni 4,6 percenta hrubého domáceho produktu (HDP), hoci pôvodná predstava bývalej vlády na čele s I. Radičovou bola 3,8 percenta HDP.

■ NEVYHNUTNÁ KONSOLIDÁCIA

Okruh verejných financií by mal tento rok skončiť so schodkom 4,6 percenta HDP – 3,68 mld. eur. Keďže plnenie rozpočtu sa oproti predpokladom vyvíja horšie a hrozí deficit 5,3 percenta HDP, vláda musela od septembra tohto roku prijať viacero konsolidáčnych opatrení. Tieto zahŕňajú viazanie výdavkov štátneho rozpočtu (povinné škrtanie na ministerstvách) v objeme 120 mil.

eur, relokáciu zdrojov z programu financovaných EÚ (75,9 mil. eur), zabezpečenie núdzových zásob ropy (95 mil. eur), zníženie príspevkov do 2. dôchodkového piliera a jeho dočasné otvorenie (215 mil. eur), osobitné a mimoriadne odvody bánk do štátneho rozpočtu (62,4 mil. eur), dočasné osobitné odvody z podnikania v regulovaných odvetviach (27 mil. eur) a zvýšenie poplatku pri registrácii áut (6 mil. eur). Konsolidáčne opatrenia vlády prinesú do tohoročného štátneho rozpočtu cca 600 mil. eur, čo je asi o 100 miliónov viac, ako potrebuje na vykrytie schodku. Kritici štátneho rozpočtu vláde vytkajú, že verejné financie konsoliduje najmä na strane príjmov a z potrebných 500 miliónov zoberie 300 mil. eur daňovým poplatníkom namiesto toho, aby šetrila aj vo výdavkovej časti rozpočtu.

■ ROZPOČET NA ROK 2013

Prioritným cieľom rozpočtu je dodržanie záväzkov Slovenska voči EÚ, vyplývajúcich z Pak-

tu stability a rastu, tzn. skresáť deficit verejných financií z tohoročných 4,6 percenta HDP na 2,9 percenta HDP v roku 2013. Podľa premiéra R. Fica rozpočet garantuje miesto Slovenska v jadre eurozóny a vychádza z našich momentálnych možností. Pohľad na príjmovú stránku rozpočtu hovorí, že z rozpočtovaných 14,18 mld. eur predstavujú daňové príjmy 9,18 mld. eur (242 mil. – daň z príjmov fyzických osôb, 2,11 mld. – daň z príjmov právnických osôb, 2,03 mld. – spotrebné dane, 4,54 mld. – DPH, 17,8 mil. – koncesionárske poplatky), nedaňové príjmy 985 mil., granty a transfery 4,02 mld. eur. Príjmy oproti roku 2012 narastú o 552 mil. eur, výdavky klesnú o 65 mil. eur. Podľa výdavkov jednotlivých kapitol rozpočtu si v roku 2013 polepšia ministerstvá životného prostredia (+220 mil.), práce a sociálnych vecí (+175 mil.) a dopravy (+162 mil.). Výrazne menej dostanú všeobecná pokladničná správa (-684 mil.) pôdohospodárstvo (-163 mil.) a obrana (-50 mil. eur).

Máločo tak razantne rozdeľuje našich politikov ako pracovnoprávna legislatíva Od januára začnú platiť úpravy v Zákonníku práce

Ludovít KUSAL – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Pre vládu zostáva je spravodlivejší, sociálnejší a solidárnejší, pre opozíciu je vraj hrozbou pre 50 tisíc pracovných miest. Máločo delí našich politikov tak razantne ako Zákonník práce, preto aj tak polarizovane hodnotia jeho poslednú novelizáciu, ktorú poslanci Smeru odsúhlasili pred pár dňami.

Žiaľ, stalo sa už pravidlom, že so zmenou politickou garnitúrou mení sa aj Zákonník práce (ZP). Vždy je to o tom, či sa daná vláda stavia skôr na stranu zamestnávateľov alebo pracujúcich. Vláda Smeru sa podľa vyjadrení vládných politikov postavila na stranu zamestnancov, podľa opozície len na stranu odborov. Takéto konštatovania prichádzajú od politikov, ktorí v histórii zmien v zákonníku zanechali hlboké brázdy. Podľa Ludovíta Kanika obmedzia podnikanie, podľa Jozefa Mihála priamo ohrozia 50 tisíc pracovných miest. No hotová katastrofa...

■ NEVIDITEĽNÉ SPRUŽNENIE

Posledné zmeny v zákonníku odsúhlasila bývalá koalícia s účinnosťou od septembra 2011. Bol to práve Jozef Mihál, ktorý chcel novu presadiť čo najskôr. Údaje mala spružniť trh práce a vytvoriť nové miesta. V tom čase bola nezamestnanosť 13,37 percenta a voľných miest bolo 9 tisíc. Rok na to sa nezamestnanosť posunula na 13,44 percenta, no voľných miest bolo už len 5 100. Pracovné miesta sa nevytvárali, nezamestnanosť neklesla. Tak, kde je to spružnenie?

Je jasné, že ľuďom berie prácu kríza a nie tak alebo onak upravený Zákonník práce. Preto bolo alibistické pred rokom nespomenúť možno prozaičnejšie dôvody, pre ktoré aj Mihálove zmeny v ZP s vďaka a so širokou náručou prijímali zamestnávateľia – firmám sa ľahšie a najmä lacnejšie darilo zbavovať zamestnan-

cov. Bez ohľadu na to, či je v platnosti právnicový alebo ľavicový zákonník,

na nezamestnanosť má vplyv len ekonomický vývoj. To je ten hlavný determinant doby, nie to, ako sa musí a môže správať zamestnávateľ, ktorý sa rozhodol zbaviť podriadeného.

Minister J. Richter po prijatí novely viac-menej sľúbil, že nebude mať dosah na podnikateľské prostredie ani na konkurencieschopnosť. Ak by mali byť meračom kvality sľubov slová Richterovho predchodcu Mihála o sflexibilnení trhu práce, nemusí sa dnešný minister báť verejného zlyhania.

Rovnoprávnosť v postavení toho, ktorý prácu dáva, a toho, ktorý ju vykoná, je základom obojstranne prosperujúceho vzťahu vzájomnej potreby. Mihálova novela tento stav narúšala, firmám sa zjednodušilo prepúšťať ľudí a manipulovať s nimi či už odstránením súbehu výpovednej lehoty a odstúpného, ale aj ďalšími krokmi – oslabením odborárov, dlhším reťazením zmlúv a podobne. Premiéra Roberta Fica ľahkosť zmeny tejto rovnováhy núti k úvahám o tom, že by mal byť zákonník ústavným zákonom, na jeho úpravy by bolo treba 90 hlasov poslancov a nemenil by sa každé volebné obdobie. Mohla by sa tým konečne dosiahnuť nezávislosť ZP od politickej zostavy pri moci. Pracovný trh i podnikateľské prostredie by boli stabilnejšie a ľahšie predvídateľnejšie, nehovoriac už o očakávaných pracovných miestach. Ale možno by to mohlo zostať aj tak, ako je, veď na tie opakujúce sa zmeny ZP sme si vari už aj zvykli...

■ NAJVÝRAZNEJŠIE ZMENY

Dohodári budú mať väčšie práva. Z dohôd sa budú musieť platiť

odvody, dohodári budú mať nárok na minimálnu hodinovú mzdu, ospravedlnené budú mať aj voľno, keď pôjdu na vyšetrenie k lekárovi, získajú aj príplatky za nadčas či prácu v noci. Prepustení zamestnanci budú mať opäť nárok na výpovednú lehotu aj na odstúpné. Na určitý čas sa bude môcť pracovať len dva roky. Uzavrieť takýto pracovný vzťah bude môcť firma so zamestnancom len dvakrát za sebou. Po novom už zamestnávateľ nemôže nariadiť alebo dohodnúť prostredníctvom kolektívnej zmluvy prácu nadčas nad limit 400 hodín ročne. Z tohto zákonom stanoveného času môže zamestnávateľ nariadiť

150 hodín bez predošlého súhlasu. Nočná práca sa o hodinu predĺži, potrvá od 22. hodiny až do 6. hodiny ránej. Doteraz sa mohla zmluva predĺžiť maximálne trikrát v priebehu troch rokov. To sa od januára mení na maximálne dvakrát v priebehu dvoch rokov. Po novom už odborári nebudú musieť preukazovať svoju členskú základňu, teda že majú vo firme alebo v podniku vo svojich radoch aspoň 30 percent zamestnancov. Firmy budú mať povinnosť vytvoriť zástupcom zamestnancov podmienky na výkon ich činnosti. Na úpravu pracovného času v rámci flexikonta bude treba súhlas zástupcov zamestnancov.

SEBAOBRAŇA

Máte v rodine mladého človeka, ktorý si nemôže nájsť zamestnanie? Na svete je nezamestnaných 75 miliónov mladých ľudí vo veku 15 až 24 rokov a ich počet ďalej narastá. Dôsledkom toho, že si mladí nemôžu nájsť prácu, je pocit sociálneho vylúčenia pre nemožnosť získať pracovné návyky a frustrácia z pocitu zbytočnosti. Podľa správy Medzinárodnej organizácie pre prácu (ILO) dosahuje nezamestnanosť v štátoch EÚ dramatické rozmery.

Pomýlený trend neuplatniteľnosti

Je vyššia ako celosvetový priemer. V EÚ bolo v roku 2011 bez práce 18 percent mladých ľudí.

Prácu si hľadajú jeden z piatich mladých Európanov a je nepravdepodobné, že by sa rastúci trend mal čoskoro zlepšiť. Dlhšie ako rok bez zamestnania bola minulý rok v EÚ viac než jedna tretina mladých. „Som hlboko znepokojená vplyvmi krízy na mladých ľuďoch. Príliš mnoho z nich je ohrozených sociálnym vylúčením a chudobou,“ uviedla v tejto súvislosti v septembri eurokomisárka pre vzdelávanie, kultúru, viacjazyčnosť a mládež Andriela Vassiliová.

Na Slovensku evidoval Eurostat začiatkom tohto roku 76 tisíc mladých uchádzačov o zamestnanie. To je vyše 34 percent absolventov škôl, čo znamená druhé najvyššie číslo v EÚ, pričom celkovo má Slovensko šiestu najvyššiu mieru nezamestnanosti v EÚ. Podľa Ústredia práce problém je v tom, že absolventi prichádzajú na trh práce bez pracovných skúseností, no zamestnávateľia preferujú ľudí s praxou. Ale kde tú prax mali absolventi získať? Vari v školských laviciach?! Mnohí mladí sú pre nedostatok pracovných miest nútení pracovať na čiastočný úväzok a brať aj nekvalifikovanú prácu, hoci absolvovali vysoké školy.

Mladí ľudia vraj pred výberom strednej či vysokej školy neskúmajú, aký je práve stav na trhu práce a aké sú jeho prognózy. „Pri výbere školy je dôležitá aj uplatniteľnosť absolventa školy na trhu práce. Absolventi niektorých učebných odborov sú na trhu veľmi žiadaní, záujem o učňovky je však slabý. Naopak, iné školy sú veľmi žiadané, ale ich absolventi sú na trhu práce neuplatniteľní. Informácie o uplatnení sa po skončení školy poskytujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Tie poskytujú aj preventívne poradenstvo ako externú aktivitu na školách formou skupinových stretnutí. Žiaci a rodičia majú aj možnosť individuálneho poradenstva priamo na úrade,“ informuje Ústredie práce.

Mladí ľudia sa neraz hlásia na vysoké školy s nádejou, že im ich absolvovanie uľahčí nájdenie práce a bude garanciou vyššieho príjmu. To však nemusí byť pravda. Realita posledných rokov ukazuje, že práve vysokoškolsky vzdelaní ľudia môžu mať väčší problém na trhu práce ako remeselníci. Podľa štatistik však mladí zväčša nechcú pracovať manuálne. Šťastím je mať prácu, ktorá človeka baví, teší a naplňuje; potrebou je práca, ktorá ho živí. Majú ešte naši mladí na výber?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Sergej Kozlík, europoslanec a člen skupiny Aliancia liberálov a demokratov pre Európu

Kto prikyvuje do Bruselu, má aspoň o problém menej

Sergej KOZLÍK (1950) je absolvent Ekonomickej univerzity v Bratislave a od jej skončenia nepretržite pracoval v hospodárskej sfére. Začínal v Slovenskom cenovom úrade, bol riaditeľom odboru hospodárskej politiky na Úrade vlády SR, podpredsedom vlády, ministrom financií a od roku 2004, už druhé volebné obdobie je poslancom Európskeho parlamentu (EP). V roku 1998 mu prezident SR Michal Kováč prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy. Stotožnil sa s programom HZDS a až dosiaľ je v tejto strane. V Európskom parlamente je členom frakcie Aliancia liberálov a demokratov za Európu (ALDE), členom výboru pre rozpočet i Európskej demokratickej strany. V súčasnom volebnom období je jedným z trinástich europoslancov zo Slovenskej republiky.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

● **Nedávno sa minister diplomacie Miroslav Lajčák kriticky vyjadril o neúčasti europoslancov zo Slovenska na rokovaní petičného výboru EP o Benešovských dekrétach. Oprávnené?**

Kritika je len čiastočne oprávnená. V Európskom parlamente je nás 13 a výborov 18. Ja som ekonóm, prioritne sa sústreďujem na otázky šiestich ekonomických výborov. Ale je mi ľúto, že zasadnutie tohto petičného výboru som nezachytil. Musím však povedať, že som dodatočne požiadal ministerstvo zahraničných vecí o poskytnutie podkladov k tejto téme, ale nič neprišlo. To len naznačuje, že máme ohromné rezervy v komunikácii medzi poslancami EP a národnými ministerstvami. V tejto súvislosti musím pripomenúť, že ani Matica slovenská nerobí, čo by mohla. Nevidel som nijakú petíciu v EP z MS, napríklad k maďarským gardám alebo v boji o Slovenský dom v Maďarsku. Takéto aktivity zo strany slovenských inštitúcií nejstávajú. V tom sú Maďari oveľa účinnejší. Nie poslanci, poslanci nemôžu podávať petície.

● **Azda najpálčivejšou témou EP v súčasnosti je kríza. Únia prijala rad jej riešení. Kríza však ďalej pokračuje.**

Kedysi bol pre Slovákov ideál spoločnosti socializmu s ľudskou tvárou. Skončil sa pod pásmi tankov. Dnes máme reálny kapitalizmus, ale je tu iný problém, problém kríz a sociálneho statusu. Podstatou kapitalizmu je, že silnejší potláča slabšieho, peniaze, zisk sú hybnou silou. Globálne plánovanie sa vytratilo. Nečudujme sa, že je kríza. Iba sa naplňujú klasické poučky o kapitalizme – každých desať rokov je kríza. Prijímané opatrenia zatiaľ nedostatočne riešia podstatu problému, utiekajú sa k vytváraniu nových inštitúcií. Ekonomika pôžičiek a spotreby sa musí zmeniť na ekonomiku sporenia a výroby.

● **Ste v politike od začiatku slovenskej štátnosti. Pôsobili ste v ekonomickej sfére. Malo Slovensko možnosť vyhnúť sa tejto ceste?**

Nemalo. Ľudia potrebovali slobodu a kapitalizmus im ju dáva. Ale s rizikami, že silnejší berú slabším, bohatí sa stávajú bohatšími, chudobní chudobnejšími. Absentuje globálne plánovanie, všetko má riešiť trh. No a trh nemá dostatok síl. Dokonca šéf WTO, najvyššej organizácie pre slobodný trh vo svete, sa vyjadril, že voľný trh nie je všeliekom a že jednoducho v istých segmentoch treba pristúpiť k nejakým regulačným opatreniam. Hľadá sa teda kapitalizmus s ľudskou tvárou, ktorý by mal aj sociálne prvky a nevzdával sa organizovania spoločnosti. Ukazuje sa, že niektoré veci z hľadiska voľnej súťaže sú prekonané. Ale štáty so zakódovaným modelom sociálneho statusu a s modelom riadenia tu predsa máme. Napríklad Nemecko, Rakúsko, severské štáty. Lebo aj kapitalizmus potrebuje niektoré veci riadiť.

● **Hovorí sa o tom v Európskom parlamente?**

Začína sa aj o takých veciach diskutovať a tlačí nás k tomu realita. Momentálne je akútnym problémom poľnohospodárska politika. Staré členské krajiny úplne vedome jednoznačne prevälcovali nové. Tak si túto politiku nastavili už pred rokom 2004. Strašne sa báli potenciálu východného poľnohospodárstva. Nastavili ju diskriminačne a boli vlády, aj u nás, ktoré ju prijali. V poľnohospodárstve a potravinárstve sme pritom stratili stotisíc pracovných miest a na trhu máme len 45 percent vlastnej produkcie.

● **Teda zlyhali politici, ktorí viedli predstupové rokovania?**

Aj to, ale skôr by som povedal, že sa uplatnil princíp – silní tlačia na tých slabších. Teraz máme príležitosť veľmi otvorene sa postaviť k debate o kohéznej politike, čiže k politike súdržnosti. Pred nami je ďalšie rozpočtové obdobie a opäť existuje snaha silných krajín zobrať slabším peniaze z kohézie.

● **Považujete za efektívne spôsoby riešenia krízy, ktoré predkladajú členovia predstavitelia EÚ?**

Podľa maastrichtských kritérií horná hranica štátneho dlhu nesmie byť vyššia než 60 percent HDP. Slovenský dlh dosahuje okolo 40 percent a väčšina nových členských krajín má dlh pod 60 percent. Všetky ostatné členské štáty okrem Švédska, Luxemburska a Nemecka vysoko prekračujú limit zadĺženia. V niektorých krajinách je miera zadĺženia taká vysoká, že nevedia riešiť svoje financovanie. Pritom sa ukazuje, že problém ich dlhov je problémom tých krajín, ktoré požičovali. Napríklad v Grécku, Španielsku a v Írsku sú najväčšou mierou angažovaní práve Nemci a Francúzi. A teda vyvstáva otázka, koho to ideme zachraňovať. A nezbudujeme, že aj my sme sa v Grécku angažovali, len sa o tom mlčí. Slovensko cez banky a dôchodcovské správcovské spoločnosti malo v Grécku, keď kríza naplno vypukla, teda v rokoch 2009 až 2010, okolo 1,5 miliardy eur.

● **Veď slovenské banky nejstávajú.**

Bola jedna. Slovensko je príliš malý veriteľ, tak sa o ňom nepublikuje v európskych médiách. Časť dlhov sa Grécku odpísala a aj cez zainteresovanosť Európskej centrálnej banky (ECB) klesla angažovanosť Francúzov a Nemcov v Grécku na štvrtinu. Ak by dnes Grécko aj zbankrotovalo, tak strata zainteresovaných veriteľov by už nebola taká ako v kritickom roku 2009. Čo sa týka vytvárania eurovalu, nie som proti, lebo môže byť účinný voči špekulantom na finančných trhoch. Prekáža mi, že nemá dobre nastavené mechanizmy.

● **Navonok Únia vyzerá, akoby problémy neriešila, iba ich odsúvala.**

Únia namiesto vecného riešenie problémov sa začína inštitucionalizovať. A to sa mi vôbec nepáči. Vytvorili sa dohľady nad bankami, poisťovníami,

kapitálovými tržmi a v každom z tých veľkých štátov (Veľká Británia, Nemecko, Francúzsko) je sídlo jednej z tých organizácií. Samozrejme s množstvom dobre platených ľudí. Zasa stravec úradníkov a zasa niekde v pozadí sa presadzujú politické záujmy. Už teraz sa realizujú cez politiku ECB. Tá je pod tlakom a nakupuje dlhopisy problémových krajín, čo my nevieme ovplyvniť. Čaro ECB je v tom, že naberie do portfólia zlé dlhopisy a odpíše ich. Má na to nástroje – infláciu a kurzovú politiku. To znamená, že na základe inflácie – poklesu kurzu, odpisuje dlhy, ale zaplatí to celá spoločnosť. No a veľkým krajinám to ešte nestačí a objavujú sa rôzne návrhy ako tzv. redemption fond, ktorý mi však veľmi prekáža. Ide o to, že krajiny, ktoré majú vyše 60 percent dlhu, majú presahujúce čiastky previesť do fondu, ktorý zasa majú garantovať všetky štáty Únie. Pýtam sa, čo my s tým máme pri našom 40-percentnom zadĺžení. Takéto rôzne, akože úžasné riešenia idú každú chvíľu na stôl.

● **A kríza je tu ďalej...**

Áno, kríza funguje ďalej, pretože sa neodpisujú dlhy. Do 90. rokov každú krízu riešila inflácia. Vyrovnala ponuku a dopyt, slabí padli, silní vydržali a ekonomika na tej vypálenej trávě začala znovu rásť. To sa teraz nedeje, lebo v 90. rokoch sa prešlo na monetárnu politiku. Centrálné banky prestali mať dvojedinú úlohu – strážiť infláciu a podporovať výkon ekonomiky.

● **Prečo sa na Slovensku tak málo hovorí o tejto veľmi aktuálnej európskej politike, veď sa dotýka každého z nás?**

Proste tie témy sú príliš komplikované. Jednoducho ten, kto prikyvuje smerom do Bruselu, má aspoň o jeden medzinárodno-politický problém menej. Faktom však je, že dlhové problémy sa nedajú tlačiť do nekonečna. Raz musí vyjsť pravda von a ono na ňu dochádza. Veď Gréci už odpísali 50 percent dlhov a ďalšie svoje záväzky rozložili do dlhšieho časového obdobia s nižším

úročením. To nie je nič iné, len forma bankrotu, ktorá je akceptovaná a platebná veriteľmi.

● **Takmer všetci politici na Slovensku tvrdia, že z EÚ stále dostávame viac peňazí, než do nej odvádzame.**

To práve nemáme spočítané. Od roku 2002, teda od predstupových fondov až doteraz, sme z EÚ dostali 9,5 mld. eur. Z rozpočtu sme zaplatili 4,5 mld. eur, ale zároveň spolufinancovaním sme museli na projekty priplatiť ďalších 3,5 mld. eur. Teda doposiaľ sme 9,5 mld. získali a 8 mld. zaplatili. Čo je podstatné, že tých 9,5 mld. prešlo cez ruky úradníkov a rôzne mechanizmy. V poľnohospodárstve cez ten diskriminačný model, regionálne štrukturálne fondy, platobné agentúry. Peniaze na projekty, ktoré si spoločne zaplatíme sami, podliehajú všelijakým schvaľovačkám, režimom a nakoniec sa ukáže ich sporná efektivita. Závisí to od domácich vlád. Dzurindove vlády zaviedli množstvo programov, prostriedky rozptýlili, hodili na súkromné agentúry. Takže hneď na začiatku urobili najhoršie rozhodnutie. Nepočuli sa z Nemecka a iných krajín, ako fungujú štátne agentúry. Briti, Nemci, severania skvele čerpajú prostriedky z EÚ.

● **A to je preto, že sa hádame, alebo to nevieme robiť?**

Aj sa hádame, aj to nevieme. Aj chceme z toho čo najviac ukradnúť, lebo čím sa programy viac rozdrobia, tým sa dá lepšie uchmatnúť. Ešte na seba aj donášame... Jednoducho, od začiatku mali byť programy postavené na niekoľkých veľkých projektoch, najmä na infraštruktúre. Je pekné, že dedina má nový chodník, ale ak nemáme diaľnice, regióny nám padajú.

● **Hovorí sa o federalizácii Európy, o bankovom dohľade, spoločnej fiškálnej politike EÚ a v tejto súvislosti aj o tom, že máme zabudnúť na dostavu diaľnic. Sú tieto úvahy reálne?**

Vysoko hodnotím bratislavské

stretnutie, že konečne 15 slabších členských štátov sa dostalo za jeden stôl. To mali urobiť už pred rokmi, keď nás rozoberali po jednom. V súčasnosti na rad prichádza poľnohospodárska politika a mala by byť postavená úplne na hranu. Buď urobíme také pravidlá, že sa skončí diskriminácia, alebo ideme preč z Únie. Načo je nám jednotný trh, na ktorom nás tí silní okrádajú. Oslavujeme 20 rokov jednotného trhu. Tak si musíme povedať, kto na tom trhu zarobil a kto stratil. Nuž silní zarobili, slabí stratili. A kryje sa to pláštikom kohézie. V poľnohospodárstve ide o stotisíc pracovných miest, ktoré sme len od roku 2000 priamo stratili. Veď ide o obrovské sociálne náklady, to je strata produktivity, to sú rómske osady. Veď to je vidieť a my sme najvidieckejšia krajina Európy. Takže ak chceme financovať diaľnice, musíme si peniaze odblokovať niekde inde. Absolútnou hybnou silou by mali byť agrosektor a potravinárstvo. Nielen výroba automobilov. Ak, tak iba ako doplnok. Kľúčová je bazálna zamestnanosť. EÚ obsadila naše trhy ešte predtým, než sme vstúpili do Únie. Nemci vykúpili naše cukrovary a zavreli ich. Rovnako v Česku a Maďarsku. Dnes nám vozia cukor drahšie, ako sme si ho vtedy dorobili. Nie je to je prejav sily? A takýchto príkladov by sa našlo viac.

● **Politici na Slovensku vôbec neotvárajú témy týmto smerom...**

Lebo to nie je populárne. Ale treba to vyskúšať. Vytypovať segmenty, kde musí byť nejaká regulácia. Veď dnes na európskom trhu poznáme meno každej kravy. Vieme, koľko sa urodilo na ktorom áre pšenice. Pokojne môžeme povedať, že trh má právo na 70- až 80-percentné samozásobenie. A predmetom spoločnej poľnohospodárskej politiky by malo byť len 20 alebo 30 percent priestupnej produkcie, ktorá koluje medzi krajinami. V tom momente by sme zjednodušili problém, lebo by sme poskytli všetkým krajinám možnosť zásobovať si trh. Veď ak by prišlo k veľkému suchu alebo nejakej ekologickej katastrofe, kto by nám dodal pšenicu alebo mäso?

● **Teda zabezpečenie potravinovej bezpečnosti. Prečo až teraz?**

Lebo potravinová kríza je dnes na prvom mieste. Nie fiškálna. Ak si to upravíme, môžeme začať vytvárať tzv. bazálnu, čiže základnú zamestnanosť a nielen v poľnohospodárstve.

● **To je východisko aj pre Slovensko?**

Samozrejme, veď kto nám tu rabuje zdroje? Zo Slovenska len za minulý rok odišli po zdanení tri miliardy eur. Mikloš v rokoch 2003 – 2004 sprivatizoval sieťové odvetvia a ešte im daroval nízku rovnú daň. A Sulík na nej spolupracoval. Takže deje sa tu doslova rabovačka, lebo energetika či banky pôsobia v nekonkurenčnom prostredí a zisky nereinvestujú. Premiér Fico už urobil nejaké drobné opatrenia, posunul mieru zdanenia na 23 percent, no stále je to málo. Potrebujeme zaviesť motivačný daňový systém, ako sme ho mali za Mečiara. Pravda, nebol dotiahnutý. Chceli sme zavádzať také položky ako odpočet investícií zo základu zisku a vyhnúť sa tým štátnej pomoci. Motivačný systém má Nemecko, Kanada, severské krajiny. Horná sadzba priamej dane je tam 40 až 50 percent. Samozrejme, že majú odpočítateľné položky, o ktorých naši chýri pravcovia ekonomovia hovoria, že zneprehľadňujú daňový systém. Figurovajú. To sú odpočítateľné položky na investície, vedu a techniku, vzdelanie, čím podnikateľov motivujú. A zároveň toho, kto to neinvestuje a chce zisk vyviezť trebárs na Kajmanské ostrovy, zdanujú 50 percentami. My dávame jednotných 19 percent a ostatné neriešime. Plyn, energia, telekomunikácie sú výzvou, ale uznám, že to nie je politicky ľahké. Ale ak sa o tom nezačne hovoriť, ak sa politici nezjednotia a tým nepošlú na smetisko dejín všetkých tých neoliberalov ako Mikloš, Kanik, Dzurinda či Sulík, tak budeme si tu pestovať neoliberalizmus z 80. rokov. Aj Briti za Thatcherovej zaviedli nízku daň, privatizovali veľké odvetvia a veľmi skoro z toho vycúvali. Reprivatizovali a znovu majú progresívnu daň. Len Slováci a pár ďalších malých pomýlených s tým prišli sto rokov za opicami.

IR - 2012050

Alexander Dubček – charizmatický politik viery v lepšiu a spravodlivejšiu život

Zástavník ľudskej slušnosti a nádeje I.

Ivan LALUHA – Foto: Ladislav LESAY

Je to už dvadsať rokov, keď siedmeho novembra 1992 na následky tragickej autonehody na zlopestvom 88. kilometri diaľnice Bratislava – Praha neďaleko Humpolca predčasne vo veku nedožitých 71 rokov zomrel Alexander Dubček, osobnosť známa doma a vo svete svojím úsilím o humanizáciu spoločenských vzťahov a charizmatický politik nádeje na lepšiu a spravodlivejšiu život.

Životný príbeh Alexandra Dubčeka bol dynamický, protirečivý i dramatický tak, ako aj samotné XX. storočie a doba, v ktorej pôsobil. Pochádzal zo skromných sociálnych pomerov ľudí fyzickej práce. Jeho rodičia ešte pred prvou svetovou vojnou a nezávisle od seba odišli za prácou do USA ako tisíce ich súkmeňovcov. Bol to maso-

národného družstva Interhelpe, ktoré organizovalo pomoc pri výstavbe nového Ruska. V roku 1925 odišli s jeho prvým transportom do strednej Ázie (dnes Biškek, vtedy Frunze v Kirgizsku); neskoršie sa presťahovali do Nižného Novgorodu, kde Štefan Dubček využil svoje znalosti angličtiny pri výstavbe automobilky za pomoci amerických inžinierov.

Alexander bol zranený. Vystrábla ho priateľka z detstva Anna Borseková, s ktorou sa po skončení vojny oženil, založil rodinu a usadili sa v Trenčíne. Zdalo sa, že ich život bude taký ako ostatných, ale v roku 1949 prijal ponuku a stal sa profesionálnym politickým pracovníkom okresnej organizácie KSS.

Alexander Dubček vstúpil do praktickej politiky pomerne neskoro, mal už 28 rokov. Patril k tej časti povojnovej generácie, ktorá sa nachádza (vrátane autora príspevku) myšlienkou socializmu. Pri rozdeľovaní sfér vplyvu koncom svetovej vojny v roku 1945 veľmoci zaradili Československo do sféry vplyvu ZSSR. Dubček teda vstúpil do politiky, keď sa jeho veľký sen začínal realizovať vo forme stalinského modelu socializmu. Koordináty boli jednoznačne určené a on ich prijal. Ako vo svojich spomienkach uvádza: „Mal som len hmlisté predstavy, ako sa taký svet vybuduje a ako bude fungovať. Ale strana vyhlasovala, že to všetko vie. Veril som myšlienkam socializmu. Moja viera bola čistá a úprimná.“

■ DUBČEKOV KYSLÍK

V aparáte strany pracoval dve desaťročia, prešiel od okresu až po ústredie. Z tradície rodiny a prostredia komunit oneskorených slovenských utopistov v strednej Ázii si zachoval návyk a potrebu nepretržitej komunikácie s okolitým prostredím. Overoval si tak dosah politických rozhodnutí na verejnú mienku, poznával nálady tých, pre ktorých funkcie vykonával.

Sociologické prieskumy sa vtedy ešte nerobili a tak toto bol „Dubčekov kyslík“, ktorý ho vracal do reality a nedovoľoval sa od nej odtrhnúť. Nepatrilo do garnitúry komunistov boľševikov, neprešiel výchovou a pobytom v Kominterne, ale v realite kultu osobnosti. Patril k mladšej generácii budovateľov, ktorí chceli už aj vidieť výsledky, ale namiesto toho začínajú počítať rozdiely medzi zámermi, sľubmi a výsledkami. A tak rozčarovanie nenechalo na seba dlho čakať. Ibaže vyzrievanie k novým pohľadom, vyliečenie z detskej choroby rýchlej výstavby novej, sociálne spravodlivej spoločnosti bolo síce nevyhnutné, ale veľmi pomalé. Veď na druhej strane zmizla nezamenstnanosť a „budovateľský pátos“ dlho zahmlieval rozhodnutie k potrebným nápravným krokom.

Zmenu vyvolali a urýchlili najmä dve skutočnosti: nezákonné súdne procesy a odhalenie kultu osobnosti J. V. Stalina. V roku 1956 bol XX. zjazd KSSS s dnes známym, ale vtedy utajovaným prejavom N. S. Chruščova, ktorý vyvolal šok svojim tvrdením, ale reálnym pohľadom a odsúdením nezákonnosti éry Stalina (1924 – 1953). Dubček práve v tomto období absolvoval Vysokú školu politickú v Moskve (1955 – 1958). Vďaka znalosti ruštiny prežíval tieto udalosti bezprostredne so svojimi spolužiakmi a stotožňoval sa s ich kritickým pohľadom na Stalina. Spolu s ním absolvovali školu v tom čase aj J. Lenárt a M. Jakeš. A hľa, aké rozdielne postoje zaujímali v ďalších rokoch.

Nezákonné procesy z obdobia kultu osobnosti zohrali v dejinách totalitného sovietskeho typu výnimočnú rolu tak pri vzniku, ako aj pri zániku. Boli pôrodnou babičkou systému i jeho hrobárom. Prostredníctvom nezákonných súdnych procesov komunistické strany kriminalizovali a odstraňovali iné politické strany a ich predstaviteľov, ktorí im prekážali pri uchopení moci. Rozširovali atmosféru strachu, v ktorej sa im ľahšie vládlo, zakrývali ním vlastné neodborné zásahy do riadenia spoločnosti, potlačali kritické hlasy a kritikov

vo vlastných radoch už v zárodku. A v neposlednom rade dosadzovali do riadiacich štruktúr kádre jednoznačne poslušné Kremľu.

■ ZÁKLAD NA HOSTIHORE

Alexander Dubček bol jedným z iniciátorov rehabilitácií, bol členom ich komisií a výrazne sa zaslúžil o rehabilitáciu tzv. slovenského buržoázneho nacionalizmu a jeho predstaviteľov – L. Novomeského, G. Husáka a i. Táto kauza celé roky umŕtvovala autentický politický život na Slovensku. To sa už však Dubček dostával nielen do najvyšších funkcií (tajomník ÚV KSC pre priemysel v Prahe), ale aj do sporov s A. Novotným, neoblíbeným šéfom strany s veľkou averziou voči Slovákom. Dubček bol od roku 1963 prvým tajomníkom ÚV KSS na Slovensku. V novej funkcii nahradzoval Karola Bacilka a jeho garnitúru, ktorí boli spojení s nezákonnosťami minulého obdobia – v päťdesiatych rokoch, v čase procesov bol K. Bacilek ministrom národnej bezpečnosti ČSR v hodnosti generála. V novej funkcii Dubček utváral priestor pre demokraciu a liberálnejšie pomery na Slovensku, žiadal viac investícií na Slovensko a vyššie kompetencie pre slovenské orgány. Predniesol sériu prejavov, ktorými prispel k renesancii národného povedomia, napr. o L. Štúrovi, o Matici slovenskej a iné. Za jeho účasti v roku 1963 položili v Martine základný kameň novej budovy Matice slovenskej na Hostihore.

■ ZLATÉ ŠESŤDESIATE

Šesťdesiate roky minulého storočia zvykneme spájať prívlastkami „zlaté šesťdesiate“. Nastával rozvoj kultúry, školstva a vedy v širšom slova zmysle. Metódy direktívneho stranického riadenia sa dostávali do rozporu s požiadavkami spoločnosti, ktorá sa drala von z kruterie dogmatizmu. Antonín Novotný – šéf strany a prezident – obviňuje Dubčeka, že nedrží Slovensko pevne v rukách. Dubček nadväzuje kontakty s vedeckou sférou, konzultuje s vedcami, získava si ich dôveru. Na jar 1967 konštatuje verejne: triedny boj stráca svoje funkcie, staré poučky strácajú platnosť; odmieta výhovorky, že naše nedostatky sú výsledkom pôsobenia nepriateľských, imperialistických síl a ich agentov.

Vedecko-technická revolúcia podľa Dubčeka vyžaduje, aby každý občan mohol prejavovať svoje schopnosti. Vyžaduje to nová sociálna skladba spoločnosti a štruktúra potrieb rôznych sociálnych zoskupení. Toto Dubčekovo vyhlásenie je útokom na základnú tabu dovtedajšej politiky, keď represie a porušovanie ľudských práv sa odôvodňovali pôsobením triedneho nepriateľa. Dubček v máji 1967 priamo na najvyššom pléne vládnucej komunistickej strany na Slovensku formuluje svoje nové krédo: od triedneho princípu a výsad k všeludskému kritériu. Od diktatúry proletariátu k všeludovému socialistickému štátu – aj to bol základ toho, z čoho vznikol pojem socializmus s ľudskou tvárou. V celej sovietskej zóne do tohto vyhlásenia A. Dubčeka a ani po ňom nikto takto jednoznačne neodmietol triedny princíp a nenahradil ho pre praktickú politiku princípom humanistickým, všeludským.

Autor, prof. PhDr. Ivan Luluha, CSC, bol dlhoročným priateľom a spolupracovníkom A. Dubčeka, v rokoch 1990 – 1992 bol poslanec FZ ČSFR a v rokoch 1992 – 1994 prvým predsedom Zahraničného výboru NR SR, je autorom a spoluautorom kníh o A. Dubčekovi

(Dokončenie nabadúce)

Kým bohatý Západ rieši otázku vzťahov v spoločenskom živote, my bojujeme o holú existenciu. Na stupnici medziludských vzťahov totiž na bohatom západe zistili, že prevláda silný individualizmus. U nás sme do roku 1989 poznali pravý opak: kolektívne myslenie ľudí. Vzťahy v skupinách sa rôzne vyvíjali. Boli dobrovoľne povinné akcie, na ktorých ľudia síce na túto povinnosť nadávali, ale socializovali sa.

Darčeky zo Západu

Dnes nič také nehrozí. Ľudia sa uzatvárajú do individuálnych svetov. Na bohatom západe tento trend dosahuje stále nové vrcholy. Rozpadávajú sa tradičné priateľstvá a výchova v skupine. Po skončení štúdií mladí naháňajú kariéru. Potom si budujú rodinu. Migrácia pre vyššie zarábky je bežná. Sociálne funkcie širšej rodiny zanikajú. A tak sa za ťažko zarobené peniaze ľudia odmeňujú v obchodoch. Konzumný spôsob života je na obchode postavený a ľudia sa mu prispôsobujú.

Namiesto záujmu o starosti suseda, ide sa do obchodných centier a nakupuje sa. Najnovšie výskumy ukázali, že pätnásť percent maloobchodného predaja si títo ľudia nikdy doma nerozbalia. Jednoducho po čase putujú na smetisko.

Na Slovensku sa tiež nakupuje. A rovnako za odmenu. Lenže lacné potraviny. Húfy väčšinou dôchodcov, ktorí na to majú čas, obiehajú obchodné domy a hľadajú práve aktuálne akcie. Pomáhajú tak svojim deťom, ktorým finančne prílepejší z nízkych dôchodkov nemajú z čoho. Podľa najnovších čísiel v budúcom roku reálne mzdy u nás klesnú pre infláciu o 1,2 percenta. Jednoducho budeme zarábať menej, aj keď na výplatných páskach budeme mať rovnako ako v tomto roku. Ale budeme si môcť kúpiť menej. Na oddych zostáva teda iba papučové vysedávanie pred televízorom. Nedávno minister kultúry verejne odsúdil komerčné vysielanie. Jedno vyjadrenie zmenu spoločnosti neprinesie. Nevráti sa k nám tak ľahko spolupatričnosť. Opäť sa budeme učiť, ako máme byť individuálni podľa vzoru bohatého Západu. A budeme si časom zvykať aj na to, že budeme onedlho vyhadzovať, čo si kúpime. A ani to nerozbalíme...

Preto potešili dve prednášky, ktoré pripravil 22. októbra v Košiciach a 24. októbra v Bratislave Občiansky parlament. Jeho predstaviteľ Jozef Behýl na nich predstavil indianskeho šamana z Peru. Jorge Luis Delgado Mamani sa v mladosti pripravoval na vedeckú dráhu. Oslovila ho však náhle tradícia predkov. Momentálne od Ameriky, cez Európu až po Indiu predstavuje kultúru Inkov a mayský kalendár, ktorý sa končí 21. 12. 2012. Podľa Mamaniho to však neznamená koniec sveta, ale naopak, začiatok nového veku ľudstva. V tento deň sa má Zem dostať do zákrytu viacerých planét, čo bude mať vplyv na každého človeka v tom zmysle, že sa začneme viac zaujímať o duchovno než o materiálne statky. Dúfajme, že sa tak stane včas a konzum v nás nezvítajú natrvalo.

Stanislav HÁBER

Busta Alexandra Dubčeka od akademického sochára Teodora Banika.

vý exodus vitálnych síl národa, ktorý bol v tom čase vystavený v bývalom Rakúsko-Uhorsku aj tvrdému národnostnému útlaku budapeštianskej vlády. Svojich rodičov Dubček charakterizoval ako socialistických rojkov, ktorí sa venovali spoločenskému životu a hľadali svoj ideál v sociálne spravodlivej spoločnosti. Teda vizionárstvo a nádej sprevádzali Alexandra už od rannej mladosti a obrazne povedané nasával ich už s materským mliekom.

■ DOM OSOBNOSTÍ

Rodičia sa najprv aktivizovali v socialistickej strane a neskôr v slovenskej sekcii Komunistickej strany USA. Ale pomery ich neuspokojovali, a tak po vzniku Československa sa s novou nádejou rozhodli aj so synom Júliusom pre návrat domov. Usadili sa v lete 1921 v rodisku Štefana Dubčeka v Uhrovci, tam sa im na jeseň (27. 11. 1921) narodil syn Alexander. Zhodou okolností v dome, kde sa pred vyše sto rokmi narodil Ľudovít Štúr, zakladateľ spisovného jazyka a vedúca osobnosť národného pohybu v rokoch 1848 – 1849. Z tejto skutočnosti dvoch mužov, protestantov, príslušníkov evanjelickej cirkvi sa neskoršie vytvorila zvláštna symbióza súzvuku úsilia týchto dvoch osobností moderných dejín Slovenska o jeho národné a sociálne povznesenie.

Dubčekovci sa však v Uhrovci dlho nezdržali. V Československu sa začala hospodárska kríza, práce bolo stále menej. A tak podľahli agitátorovi medzi-

■ TRINÁSŤ ROKOV

V ZSSR sa Dubčekovci zdržali trinásť rokov, bola to prvá tvrdá životná univerzita mladého a dospievajúceho Alexandra. Práce bolo dosť, príroda krásna, ale s prejavmi kultu osobnosti sa zoznámil tiež. Psychóza strachu, podozrievania, vysídľovania Ukrajincov do nehostinných stepí, miznutie rodičov spolužiakov, premlatovanie obrázkov v učebniciach, kde sa z hrdinov stali z večera na ráno zločinci a agenti imperializmu – to všetko sa mu objasnilo až neskoršie po návrate domov do Československa. Pochybnosti však zostávali. Dubčekovci, ktorí sa na Východ poberali pôvodne natrvalo, sa v roku 1938 v predvečer druhej svetovej vojny rozhodli nepriať sovietske občianstvo a vrátili sa domov. Stalin totiž žiadal, aby každý cudzinec, ktorý chce zostať v Sovietskom zväze, prijal sovietske občianstvo alebo odišiel.

■ VYSKÚŠALI VÝCHOD I ZÁPAD

Dubčekovci tak vyskúšali Západ, ako aj Východ, ale podľa hesla všade dobre, doma najlepšie sa vrátili späť. Usadili sa v Trenčíne a celá rodina sa zapojila do protifašistického odboja. Sedemnášťročný Alexander akosi prirodzene vstúpil do ilegálnej KSS, ktorá na jeho pracovisku – v závodoch v Dubnici nad Váhom, kde sa vyučil – organizovala odboj. Otec skončil v koncentračnom tábore Mauthausen, ale prežil, obaja synovia počas SNP narukovali do armády, Július padol,

Primátor J. Mokoš

Naše veľhory mimo sezóny by sa nemali meniť na teritórium duchov

Bude platiť – Tatry pre ľudí?!

• **Mestský úrad v Starom Smokovci víta pri vchode návštevníkov tabuľou s výrazným nápisom: Tatry pre ľudí. Opýtali sme sa Jána MOKOŠA, primátora mesta Vysoké Tatry, o čo ide.**

Nedávno nezisková organizácia Mimovládne stredisko pre podporu projektov ukončila projekt s názvom Tatry pre ľudí, ktorý bol podporený v rámci EÚ z Európskeho sociálneho fondu a cez Sociálnu implementačnú agentúru v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Na mestskom úrade boli školení administratívni pracovníci a projektoví manažéri, sedem mužov a osem žien, z toho dvaja z neziskovej organizácie. Vzdelávanie má zvýšiť kvalitu odborných služieb a umožniť zamestnancom mesta osvojiť si nové efektívne formy práce. Projekt bol podporený nenávratným finančným príspevkom 169 859 eur a prebiehal od augusta 2010 do júla 2012.

• **Mesto Vysoké Tatry tvorí pätnásť obcí. Aký bol vývoj a aký je stav počtu stálych obyvateľov mesta?**

Obyvateľov ubúda. Pred piatimi rokmi sme mali 4 523 obyvateľov, prisťahovalo sa 48 a odsťahovalo 138. Narodilo sa 31 a zomrelo 45 obyvateľov. Vlni mali Vysoké Tatry 4 157 obyvateľov, prisťahovalo sa 34, odsťahovalo 96 obyvateľov. Narodených detí bolo 35, zomretých 57. Teraz na jeseň 2012 evidujeme 4 154 obyvateľov; 61 sa prisťahovalo a 60 odsťahovalo. Zatiaľ sa v tomto roku narodilo 20 detí, ale zomrelo 32 obyvateľov Vysokých Tatier...

• **Hospodári mesto s majetkom tak, aby bol prínosom pre všetkých obyvateľov?**

Mesto sa opiera o ustanovenia § 7 ods. 2 písm. c) zák. č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov. Teda orgány mesta sú povinné majetok zveľaďovať, chrániť a zhodnocovať, sú povinné používať všetky právne prostriedky na ochranu majetku, vrátane uplatňovania svojich práv alebo oprávnených záujmov pred príslušnými orgánmi.

Azda nielen novo vyškolení úradníci v našich veľhorách budú takí schopní, že heslo Tatry pre ľudí bude platiť aj v praxi. Aby sme pod horami v mimosezónnych obdobiach nemali „mesto duchov“...

Zhovárал sa R. KALISKÝ-HRONSKÝ

Privatizačné chmáry sa v našich veľhorách tentoraz prevažujú ponad tatranské horské chaty Z horského raja spomienok človeka vyhnáť nemožno

Ivan BROŽÍK – Foto: Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

„Predaj všetko, čo máš, a potom príď a nasleduj ma.“ (Lukáš 18, 22) V zástupe Lukášových nasledovníkov by malo byť asi najviac duší zo Slovenska. Sme totiž schopní a ochotní predať čokoľvek. Práve tak ako zapredať. Popri takých „komoditách“ ako národ, vlastenectvo, tradície obchodujeme súbežne s fabrikami, mocou, vplyvom a – najnovšie aj s tatranskými horskými chatami.

Predieram sa s mamou od Skalnatého plesa cez Hrebienok k Sliezskemu domu pri Velickom plese. Za normálnych okolností je magistrála schodná takmer ako cestičky v bratislavskom lesoparku. Lenže ani vo Vysokých Tatrách nie je celkom normálne sneženie v tejto nadmorskej výške v júli, sprevádzané silným nárazovým vetrom a takmer nulovou viditeľnosťou. Skoro až pomocou hmatu s úľavou zisťujeme, že stojíme pred schodmi Sliezskeho domu.

Rýchlo dnu, premočení, premrznutí, vyčerpaní. K ďalším asi trom desiatkam živými zaskočených turistov. Dva štamperlíky známeho bylinkového likéru a horúci čaj. Tie poháriky mám dodnes odložené na čestnom mieste v obývačke. „Šlohli“ sme ich pred tridsiatimi rokmi, zločin je premlčaný. V dvoch malých sklených pohárikoch mám navždy naliate moje najkrajšie spomienky na slovenské veľhory, na ich horské turistické chaty a na ľudí, ktorí sa v nich stretávali. Bojím sa, že už zostanú iba tie spomienky. A nie som sám.

■ ČO EŠTE?

Dá sa sprivatizovať červeno značovaná turistická magistrála vo Vysokých Tatrách alebo do vlastníctva kohosi nenávytného odovzdať samotný Kriváň? Veď prečo by raz aj to nie?! „Áno, zdá sa to neuveriteľné, ale dostali sa nám do rúk materiály, podľa ktorých väčšina tatranských chát môže zmeniť svojho majiteľa! Sú medzi nimi aj štyri chaty, ktoré vlastniť spolu s Klubom slovenských turistov – Chata pri Zelenom plese, Chata pod Rysmi, Téryho chata a Zbojnička chata,“ píše sa vo verejnom apeli Slovenského horolezeckého spolku JAMES. Jeho predstavitelia tak reagujú na najnovší pokus istej spoločnosti zmeniť existujúce vlastnícke práva k tatranským vysokohorským chatám. Okrem už vymenovaných ide aj o Chatu pod Soliskom, Rainerovu chatu, Skalnatú chatu, Chatu Plesnivec a objekty bývalého Šport Kempu. Z verejne dostupných dokumentov vyplýva, že „záujem“ o tieto chaty prejavuje Juraj Gantner, zástupca a konateľ spoločnosti Zelené pleso, s. r. o., a Tatranské chaty, s. r. o. Návrh v tomto zmysle doručil začiatkom septembra zasadnutiu zastupiteľstva mesta Vysoké Tatry. Áno, ide o manželka Jany Gantnerovej, našej bývalej bronzovej medailistky v zjazdovom lyžovaní na olympiáde v Sarajeve a neskôr aj poslankyne NR SR.

■ FENOMÉNY PRI NEBE

Pred niekoľkými rokmi sa mi sesternica chválila tým, že sa „vydriapala až na Těrínku“. Z pohľadu zdatného

turistu v podstate prechádzka. Oľga však vtedy bola v ťažkom štádiu nevyliciteľnej choroby. Ten výhľad z Téryho chaty na naše Slovensko si odniesla na druhý svet v spomienkach niekoľko mesiacov po výstupe. Dodnes som šťastný, že medzi jej poslednými krásnymi dojmami boli naše úžasné hory a vytúžený výstup takmer k tomu nebu, do ktorého sa nechtiac posledné roky pomaly, ale nezastaviteľne zberala. K „Těrínke“ či na „Zbojničku“ sa spravidla vyberú tí, ktorým už tiež nezostáva viac síl vyššie a bližšie vyjsť k majestátnym štítom Vysokých Tatier. Sú to ich „malé“ veľké méty – blízko neba.

Kto z nás by si nepamätal letný deň prežitý na „Zbojničke“ alebo snehobiely betlehem v treskúcom mraze pri „Rainerke“. Je preto celkom prirodzené, že tatranské chaty, hoci aj cez klub slovenských turistov (KST) alebo cez Slovenský horolezecký spolok JAMES (SHS) považujeme takmer za naše spoločné vlastníctvo, súčasť nášho národného parku. Je to zároveň aj súčasť našich spomienok či už na detstvo a prvé tatranské výlety alebo naopak na posledné zvládnuté túry na sklonku aktívneho veku. Kto z nás nemá doma v archíve fotografiu z Vysokých Tatier? Tu predsa ide o niečo viac ako iba o tvrdý biznis pre pár vyvolených.

■ ZARADIA SPÄTNÝ CHOD?

Za všetkým vraj treba hľadať ženu. Platí to aj o začiatkoch tatranskej vysokohorskej turistiky. V roku 1565 sa vybrala osvietená kňažná Beáta Lasková z kežmarského hradu do doliny Bielej vody. Tento aristokratický počin potom dlho nikto nezopakoval. Tatry až do polovice 19. storočia nepoznali iný ako hospodársky cieľ využitia svojho nadeurópskeho potenciálu. Cestovný ruch prišiel do našich veľhor až s výstavbou a následne spojznením Košicko-bohumínskej železnice v roku 1871. Potom počet pravidelných návštevníkov tatranských kúpeľov a horských turistov každoročne už iba rástol.

Až po dlhých rokoch, po takzvaných spoločensko-politických premenách, keď všemocný trh vtrhol všade, aj do tatranských osád, zrazu turistov začalo ubúdať. Skalní ešte chodievali do výšky nad 1 500 metrov nad morom, lebo tam vraj „koncentrácia snobov a biznisu klešala na nulu“, ale teraz ich zrejme aj odtiaľ vyženú plány na – použijeme eufemizmus – zosúkromnenie tatranských vysokohorských chát. Nejde o to či dnes, alebo zajtra. Dnes to vari ešte akútne nehrozí. Ale zábery na to, že možno už zajtra, sú v papieriach na stole.

Chata na Zelenom plese, bývalá Brnčalova chata.

Chata pod Soliskom.

■ BUBNOVANIE NA POPLACH

Z existujúcich materiálov jasne vyplýva, že v súčasnosti ide o pokus zmocniť sa súdnou cestou zaujímavého majetku s tým, že ho Gantnerova spoločnosť Tatranské chaty, s. r. o., vysúdí pre mesto Vysoké Tatry a po úspešnom procese sa práve spomenutá spoločnosť stane spoluvlastníkom uvedených nehnuteľností s podielom 55 percent. Súčasnú vlastnícke práva sú vraj spochybniteľné. KST a SHS sa k svojmu majetku dostali po novembrových politických zmenách v Česko-Slovensku a na Slovensku v roku 1989 ako nástupnícke organizácie turistických a horolezeckých organizácií, ktoré tieto chaty vybudovali a ktoré im boli odobrané v časech komunistického režimu. Ani vtedy sa však chaty nestali vlastníctvom štátu či iných subjektov, štát a jeho organizácie ho len spravovali. Z týchto dôvodov bolo celkom samozrejmé, že po nástupe demokratických pomerov sa KST a SHS stali oficiálnymi vlastníckymi Chaty pod Rysmi, Chata pri Zelenom plese, Téryho chaty a Zbojničkovej chaty. Už skoro dvadsať rokov sú zapísané ako ich majetok v katastru a majú na ne listy vlastníctva. Aj preto je neuveriteľné, nepochopiteľné a úplne nemorálne, že osoby a organizácie, ktoré nikdy nemali k týmto chatám právny vzťah, sa usilujú o ich získanie!

■ MOKOŠOVCI ZASAHUJÚ

Majitelia tatranských horských chát sa nateraz údajne o svoje vlastnícke práva báť nemusia. Potvrdil to na septembrovom zasadnutí Mestského zastupiteľstva vo Vysokých Tatrách primátor mesta Ján Mokoš. „Z uvedeného návrhu pána Juraja Gantnera nie sú zrejme žiadne konkrétne okolnosti, na základe ktorých by malo mesto Vysoké Tatry konať vo veci zmeny vlastníckeho práva vo vzťahu k vysokohorským chatám, a preto nie je možné k uvedenému návrhu zaujať akékoľvek stanovisko,“ vyhlásil primátor. Z dôvodu právnej opatrnosti mesto Vysoké Tatry vyzve navrhovateľa na preukázanie právneho titulu, ktorým svoj návrh odôvodňuje a v prípade relevantnosti odôvodnenia osloví samospráva všetkých, ktorých sa tento návrh bude týkať. Je to najmä Spolok JAMES a Klub slovenských turistov, s ktorými mesto Vysoké Tatry úspešne a dlhoročne spolupracuje na rôznych aktivitách. Zatiaľ však nenastali také skutočnosti, ktoré by boli dôvodom pre diskusiu týkajúcu sa tohto návrhu.

Tatranská samospráva chce upokojiť vlastníkov vysokohorských chát, že zachovávanie ústavou garantovaných práv predstavuje pre mesto prioritu o to viac, že je to len nedávno, čo samé čelilo zásahom do

ústavných práv obyvateľov prostredníctvom narušania integrity územia. Mesto bude podľa Jána Mokoša postupovať veľmi obozretne a citlivo, aby predišlo nezákonnému zásahu do práv a oprávnených záujmov akékoľvek osoby.

„Dnes nechcem povedať, že návrh zmietneme zo stola, ale ani to, že sa ním budeme zaoberať. Ja aj poslanci by sme ale porušili zákon v prípade, že argumenty sú relevantné, lebo zákon o majetku obcí nám ukladá zveľaďovať majetok. No určite chceme, aby ústavné práva boli zachované, či sú to súkromné osoby alebo inštitúcie,“ zdôraznil primátor mesta Vysoké Tatry Ján Mokoš. Jeho poslanci sa na septembrovom zastupiteľstve „vecou“ ani nezaoberali. Podľa primátora ide o návrh v základnej verzii a je potrebných ešte veľa rokovanií, aby sa v tejto citlivej a vážnej téme samospráva zorientovala.

■ VIERA V BUDÚCNOSŤ

Vo vlnašom júlom vydaní anglického časopisu The Ecologist sa Vysoké Tatry zaradili medzi desať najlepších národných parkov spolu s národnými parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chránených krajinných území, z toho 359 v Európe. Preto na zaradenie nášho TANAP-u medzi top 10 môžeme byť právom hrdí. V článku sa píše, že práve náš národný park je domovom ohrozeného druhu kamzíka, a je už len veľmi málo miest na svete, kde ho môžete zazrieť v jeho prírodných parkmi v Anglicku, v Škótsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody je na celom svete 113 tisíc národných parkov a chrán

Vlajší siedmy ročník mal spoločnú tému Školské knižnice pripravujú žiakov na život a do súťaže o najzaujímavejšie podujatie sa zapojilo 304 školských knižníc. Najviac bodov a prémie tisíc eur na nákup kníh do knižničných fondov podľa vlastného výberu získala v minulom roku Základná škola s materskou školou v Starej Bystrici s podujatím Číta celá rodina.

■ KLÚČ K ÚSPECHU

Cieľom podujatia je zábav-

nými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici, čítaniu a poznávaniu nového. Tohtoročné zadanie: Školské knižnice – kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti poskytovalo súťažiacim knižniciam, podľa nášho názoru, ešte viac priestoru na originálne a invenčné dramaturgické prístupy a objavnú výstavbu podujatí než vlní. Veríme, že to zostavovatelia a tvorcovia súťažných programov patrične využili. To, čo

Medzinárodný deň školských knižníc v Belej nad Cirochou Ako sa richtár Vajda podpisoval hlaholikou...

Emil SEMANCO – Foto: autor

Medzinárodný deň školských knižníc sa prvý raz uskutočnil v roku 1999 na podnet prezidentky Medzinárodnej asociácie školského knihovníctva Dr. Blanche Woollsovej. Odvtedy sa vyhlasuje každý rok vždy na štvrtý októbrový pondelok. Školy prvého a druhého stupňa pripravujú na tento deň pestrú paletu akcií. Na Slovensku sa programy s týmto určením uskutočnili 22. októbra už po ôsmy raz pod zastrešením Slovenskej pedagogickej knižnice a pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu Dušana Čaploviča.

sme bezprostredne videli a zažili v Základnej škole s materskou školou sv. Petra a Pavla v Belej nad Cirochou, nás poťošilo svojou úrovňou aj vynachádzavosťou.

„Belá leží v údolí Cirochy pod severnými výbežkami Vihorlatského pohoria. V jej erbe je kamenár otesávajúci vápencový blok na kamenný stĺp, ale história obce je viac spojená s hutníctvom železa, ktoré tu pred dvesto rokmi rozvíjala podnikateľská rodina Rhollovcov,“ povedal mi po privítaní v škole, kam nás pozvali na besedu do programu Medzinárodného dňa školských knižníc, starosta obce Ján Vajda. A práve on bol prvý, čo sa skúsil podpísať hlaholskými znakmi na hárok ručného papiera s menoslovom hostí. Tunajším žiakom to nerobí problém, keďže hlaholiku majú v počítačovom programe a môžu si ju precvičovať v počítačovej učebni. So mnou to bolo horšie; zdalo sa mi, že ciroškobelianskeho richtára, spisovateľa Pavla Kapráľa, ale

aj iných husie brko poslúchalo viac. Úlohu zvládli lepšie...

Školu s ojedinelou históriou, ale aj s úspešnou prítomnosťou predstavila riaditeľka Mgr. Alžbeta Draganová: „Máme dlhoročnú tradíciu. Už v roku 1848 bola tu rímskokatolícka škola a v roku 1911 postavili novú budovu Rímskokatolíckej ľudovej školy z prostriedkov cirkevnej obce. Terajší školský areál dostal svoju podobu v roku 1967 a tvorí ho šesť pavilónov, veľký objekt materskej školy, futbalové ihrisko, dva tenisové kurty, detské ihrisko, ale aj kaplnka, keďže od septembra 2004 sa škola zaradila do siete cirkevných škôl s názvom Cirkevná základná škola s materskou školou sv. Petra a Pavla a jej zriaďovateľom sa stalo Arcibiskupstvo Košice. Máme vyše tristo žiakov...“

■ SKRÁTKA A DOBRE...

A všetci zhromaždení v telocvični čakali, čo im o práci na knihách aj v novinách povie. Najprv však zaznela naša bá-

seň básní – vebný originálny staroslovensky Proglas. Jeho verše sa prihovárili akosi domáckejšie, aj slová miestneho duchovného Aurela Halajčika, ktorý mal hlavné slovo v úvode šesťdielneho konceptu venovaného misijnému dielu sv. Cyrila a Metoda, bolo celkom prirodzené, keďže v škole aj vyučuje. Potom už mikrofón a dramaturgické opraty vzala do rúk autorka celej kompozície programu Mgr. Slávka Zakuňanská. Spoločne so žiakmi sme listovali najstaršími knihami – aj miestnymi, lebo deti mali nájsť a doniesť najstaršiu knihu v obci. Oliver Matúš Gnip a David Krešila objavili brožúru na domáce liečenie nemoci... Vari aj spreď roka 1848. Zabavili sme sa povestami Pavla Dobšinského, najmä scénickým stvárnením Zlatej priadky, ale aj rozprávok Márie Ďuričkovej, textov Daniela Hevieria aj Václava Pankovčina, ktorý pochádzal z tohto kraja. Skrátka a dobre – dobré.

Taký na pohľad obyčajný život

Daniela Příhodová: Rajská záhrada, Vydavateľstvo MS, Martin 2012

KNÍHA TÝŽDŇA

Daniela Příhodová

Rajská záhrada

Klasické životné príbehy videné optikou ženskej autorky sú dnes už bohužiaľ skôr zriedkavosť. Na knižnom trhu ich totiž prevládala masová produkcia takzvaného „ženského čítania“, ktorému sa kedysi dávno hovorilo aj „červená knižnica“. Sentiment, podliezanie čitateľke, šablónovitý dej na tému, ako veľká láska šťastie našla. Toto však určite neplatí pre knihu Daniely Příhodovej.

Spoluzakladateľka Klubu slovenských prozaičiek Femina má za sebou desiatku kníh, ktoré znesú prísnejšie kritériá ako prvoplánové čítanie medzi praním a varením, prípadne tesne pred spánkom ako pomerne neškodný uspávací prostriedok. Jej najnovší román Rajská záhrada je autobiograficky ladené rozprávanie obohatené o fiktívne príbehy, v ktorom autorka mapuje život ženy v najlepšom veku na pozadí spoločenských zmien. Od vojnových udalostí, cez SNP až po politické procesy v päťdesiatych rokoch. Ide o sugestivnú generáciu výpoveď spisovateľky, ktorá nepotrebuje svoj príbeh ozvlášťovať násilnými konfliktami, veď život dnešných seniorov bol na turbulence bohatý aj bez toho.

Daniela Příhodová používa vo svojom románe klasické postupy, vybrúsený štýl bez jazykových experimentov a z knihy doslova cítime jemnú nostalgiiu za mladosťou, aj keď sa odohrávala v krutých a búrlivých časoch, ktoré si dnešný tínedžeri nevedia ani predstaviť. Práve pre spomínaný jazykový cit a už takmer zabudnuté štýlotvorné prostriedky pôsobí Rajská záhrada ako pohľadnica z dávnejšie minulých čias. Pohľadnica, ktorá však vie rozprávať a má určite čo povedať aj dnešným čitateľkám.

Už najmenej jedno storočie sa literárni kritici sporia o tom, či existuje „mužské“ a „ženské“ písanie. Realisti hovoria o dobrom a zlom texte. Příhodovej kniha patrí do tej prvej skupiny.

(mab)

NEKROLÓG

Z drôtu mal trón

Rozvetvenú rodinu milovníkov umenia v jeho rozmanitých podobách, členov Umeleckej besedy slovenskej, príbuzných a známych zarmútilo v týchto dňoch úmrtie Ladislava Jurovatého st. (na obr.) – popri Remigii Biskupskej a Štefanovi Mlichovi azda najvýraznejšieho predstaviteľa tradičného slovenského drotárstva v jeho vývojevej línii k moderným umelecko-remeselným podobám a formám, za čo si vyslúžil aj označenie kráľ slovenských drotárov.

Spisovateľ Vladimír Ferko o ňom pred časom povedal, že z „drôtu znovu odklíal slovenské rodinné striebro“. Narodil sa v Lúkach pod Makytou (1923) a začiatkom šesťdesiatych rokov minulého storočia najmä pod vplyvom akademického sochára Pavla Krbálka nadviazal na sedemdesiat rokov umrtenú drotársku tradíciu. Začal dvíhať štafetu takých majstrov, akými boli v slovenskej Drotárii – v Dlhom Poli a vo Veľkom Rovnom – známi drotárski svetobežníci Holánik, Kerák, Šerik a Hozák...

„Pri oživovaní drotárstva som pochopil, že kým toto remeslo spalo, spoločnosť sa ďalej vyvíjala, preto som popri estetických kritériách musel zohľadniť aj technické aspekty a požiadavky úžitkovosti,“ povedal v mojej publikácii Najkrajší kút (2005) o svojich postulatách, najmä však v súvislosti so založením umelecko-remeselnéj dielne v Drôtovní Hlohovec. Majster umeleckých remesiel (1964) Jurovatý však vytvoril aj výrazné umelecké diela plné sugestívneho kúzla s prekvapujúcou mierou zvládnutia materiálu, technických fines a výrazových kvalít (Drotárska madona, Slovenská nevesta, sv. Barbora, Ukrižovaný...), z ktorých viaceré „účinkovali“ v animovanom filme Drotárska púť (1992) alebo suverénne dotvorili sakrálnu architektúru (kostol v Potvoriciach a i.).

Ako jediný Slováč má samostatné heslo vo Svetovej encyklopédii insitného umenia. Bol nositeľ Ceny Fra Angelica (2007), zlatej medaily Posolstvo zjednotenej Európy Spoločnosti F. Martinenga a iných počt a ocenení. Je autor Krištáľového srdca – ceny za skutky v duchu humanizmu, ktorej originál je umiestnený v bruselskej centrále EÚ. Drotárske žezlo ďalej nesie jeho syn – Ladislav Jurovatý ml., ale aj vnuk.

Emil SEMANCO – Foto: autor

HUMORESKA

Tak sa tí spoza Dunaja opäť vyfarbili. Lepšie vyfarbili nevinné svinky. Zase museli byť čosi extra. Niežeby ako Američania jednoducho genetickým inžinierstvom vyrábali umelé mäso. Maďari sa pustili prerábať Darwinovu tóriu druhov. Bradatý vedec by len „čumel“. Zobrali štetec a červenou farbou namazali bravčové. Vznikol jedinečný zver – maďarská hovädzia sviňa. Steaky z nej vyvážali do Švédska s tým, že potomkovia Vikingov im lahôdku „zožerú“ ako za dávnych čias, keď sa preháňali ako bradatí lúpežníci v rohatých helmách. Škandinávski spotrebiteľia sú však

opatrní a na svete bol ďalší maďarský potravinový škandál. Už jeden mali. V Maďarsku pred rokmi pridávali do mletej červenej papriky určenej pre Slovensko zomletú vypálenú červenú tehlu. Doma si do papriky tehlu nemle-

rôpy, kde žije sice moslimská menšina a židovská komunita, ale obe nemajú toľko členov, ako je obyvateľov v arabských krajinách a v štáte Izrael. Aj napriek povestnej nevráždivosti Židov a Arabov ich spája jedinú – odpor voči

zbratelo. Našli by konečne spoločného nepriateľa. Vybrali by sa pomstiť za smrteľný hriech, ktorým ich chcel nakaziť maďarský neznaboh. Netrúfam si prorokovať, či by sa všetko skončilo spoločnou vojenskou výpravou, ale

iné rozmary a naplnilo by sa tiež moje proroctvo: „Za všetko môžu Maďari!“

Keď som dopísal túto mäsitú humoresku, ešte sa nevedelo, že unikátna lahôdku, sviečková z maďarskej svine hovädzej, už dorazila aj na Slovensko. Tak, a sme v tom až po uši! Vysvetľuj komandu z al-Káidy a chlapcom z Mosadu, že my už pekných pár desaťročí nepatríme do Uhorska, keď im v Budapešti v hociktorom stánku predajú mapu, na ktorej tam evidentne sme. Našla sa u nás krochajúca hovädzia? Našla! Tak v tom lietajú všetci Uhri a basta. Nedajbože to nevyprovokuje samovražedných rogalistov nalietavať na budovu našej národnej banky...

Milan ZEMO

Ako naši južní susedia z Maďarska zhovädili mäso

li. Mleli však o Felvidéku...

Maďarský mäsový škandál nedosiahol rozmery hrôz s jedovatými dioxinmi v kurčatách v Belgicku a krmivách v Nemecku alebo technickej soli v poľských potravinách. Aj to len preto, lebo mäso z maďarskej hovädzej svine vyvážali najprv na sever Eu-

bravčovine. Jeť bravčovinu je smrteľný hriech, aj keby ich chcel niekto s mäsom oklamať.

Predstavte si, čo by nastalo, keby maďarskú sviňu hovädziu poslali priamo do izraelských a arabských obchodov. Maďarské svinstvo vydávané za hovädzinu by odvekých nepriateľov

keby bola, začala by sa na Slovensku. Maďari totiž by mäso predávali s mapou krajiny pôvodu a v nej by figurovalo Slovensko ako Felvidék. A naplnili by prorocký Durajov odkaz Viktorovi Orbánovi pred maďarskými voľbami: „Viktor, Felvidék je s tebou!“ Armagedon, opisovaný v Biblii, by mal úplne

Krčmoví revolucionári, prisluhovači z Havlovho okruhu znevážili Dubčekov mýtus Prvý komunista v kresťanských nebesiach

JÁN SMOLEC - Foto: Ivan KOZÁČEK, archív SNN

K Alexandrovi Dubčekovi som ako novinár od roku 1968 prechovával úprimnú úctu. Uchoval som si ju aj napriek tomu, že ma za propagáciu ním tvoreného socializmu s ľudskou tvárou normalizátori vyhnali z redakcie Smeny a vypudili na perifériu spoločnosti, kde som pod dozorom Štátnej bezpečnosti pobudol dvadsať rokov.

Alexander Dubček mal ľudí rád.

Po páde totalitného režimu, v čase, keď sa rodila slovenská samostatnosť, som však Dubčeka v glose uverejnenej v Slobodnom piatku síce pochválil, že už v roku 1968 zákonom o federácii otvoril priestor k slovenskej samostatnosti, ale zároveň som ho ostro kritizoval, že po novembri 1989 pražským šovinistickým politikom priveľa ustupoval a prehliadal ich evidentné protislovenské politické podrazy.

Zhodou okolností vo voľbách v júni 1992 aj mňa zvolili do Federálneho zhromaždenia ČSFR. Na prvom takzvanom poslaneckom zoznamovacom stretnutí som mu kritickú glosu pripomenul. Pokrútil hlavou, asi ju nečítal, ale pokiaľ išlo o moje výhrady voči nemu, ubezpečil ma, že svoje politické postoje korigoval podľa vzoru Mahátmu Gándhiho: „V politike som sa snažil uplatňovať zásadu aktívneho nenásillia. Dobrom sa dá zvíťaziť aj nad zlom. Reformy socializmu, ktoré sme začali v roku 1968, tanky udušili, ale časť z nich sa realizuje teraz. Ná-zory niektorých pražských politikov na rok 1968 a na nás Slovákov poznám. V najbližších dňoch sa chce so mnou stretnúť spisovateľ Bohumil Hrabal. Veľmi sa teším na toto stretnutie. Pre mňa je rozhodujúce, že mňa a Slovákov má rád tento Pražák.“

■ VRAŽDA MINISTRA KRAHULCA

Dubček si však po dvadsiatich rokoch spomenul na môj iný článok v Smene. V roku 1968 som v tomto denníku napísal reportáž Dubnica nepodržala Dubčeka s podtitulkom Kto chce zaviesť demokraciu čelom vzad? Opísal som v nej protidubčekovskú atmosféru, ktorú vytváral v tretom najväčšom závode Slovenska výbor KSČ a tamojší šéf Ľudových milícií. Kým Dubčeka spontánne podporovala väčšina Slovákov, v Dubnici, v závode, v ktorom kedysi pracoval, ho za jeho reformy kritizovali. Dubček ma prekvapil návrhom: „K Dubnici mám stále úprimný vzťah. Teraz majú veľké problémy, ruší sa zbrojárska výroba, treba im pomôcť. Čo keby sme Dubnicu ako poslanci navštívili a pomohli im z terajšej šlamastiky?“

V reportážnom záznamníku som mal nevybavenú tému na reportáž: Samovražda od chrbta. V roku 1966 vzbudila pozornosť verejnosti samovražda ministra a zároveň predsedu Slovenskej plánovacej komisie Vincenta Krahulca. Našli ho zastreleného v byte jeho sekretárky a údajne aj milienky. Pred verejnosťou sa podobné prípady potentátov utúlali. Iba po stránickej línii sa nižším orgánom oznámilo, že minister Krahulec prežíval pre milienku osobnú krízu, a preto sa zastrelil. Agentúra Jedna pani povedala, ktorá za socializmu nahrádzala dnešné bulvárne médiá, však šírila

informáciu, že Krahulec bol strelený od chrbta. Ktorý samovrah sa zastrelil od chrbta? Pravdou asi bola tretia verzia, ktorá sa šírila dokonca aj medzi komunistami. Minister a predseda Slovenskej plánovacej komisie Krahulec musel odísť zo sveta, lebo v tých časoch príliš otvorene, ale aj nevidane odvážne kritizoval Prahu za neplnenie požiadaviek, ktoré súviseli s plánovanou industrializáciou Slovenska. Financie plánované pre Slovensko Praha neakceptovala. Na Slovensko neposlali ani schválenú spodnú hranicu finančných prostriedkov. Krahulec na tento stav kriticky poukazoval. Spupný prezident Novotný, nenávidiaci Slovákov – spomeňme si my starší, ako sa arogantne správal k Matici slovenskej –, takýchto kritikov neznášal. Štátna bezpečnosť, možno na jeho podnet, nespokojného ministra odbachla. Jeden člen rodiny zavraždeného ministra mi po novembri 1989 potvrdil, že bol strelený od chrbta, ale zakázali im o tom hovoriť príbuzným a susedom.

Dubček musel o tejto „samovražde“ niečo vedieť. Plánoval som, že v Dubnici sa o tom porozprávame. Žiaľ, cesta do Dubnice sa neuskutočnila. Aj stretnutie so spisovateľom Hrabalom Dubčekovi prekazila, podľa mňa, doteraz nevysvetlená autohavária.

■ MUSEL ZOMRIEŤ?

Prvého septembra 1992 auto, ktorým sa Dubček viedol z Bratislavy do Prahy, na 88. kilometri vyletelo z autostrády. Ťažko zraneného ho odviezli do pražskej nemocnice. Príčiny autohavárie sa dôkladne neobjasnili. Spisovateľ Ladislav Ťažký v tejto súvislosti na medzinárodnej konferencii k 80. nedežitém narodeninám A. Dubčeka vyslovil o udalosti závažné pochybnosti. Prečo havarované auto tak rýchlo zošrotovali? Oficiálne ustanovená komisia nezistila, kde sa stratila Dubčekova aktovka, v ktorej mal údajne aj zoznam komunistov, ktorí prosákali Brežneva v Moskve, aby prišiel urobiť s Dubčekom poriadok. Možno autohaváriu zinscenoval niekto z pozývateľov okupantov. Ale aj medzi takzvanými nežnými revolucionármi existovali odporcovia Dubčeka. Zúrili, že má väčšiu popularitu ako hmkajúci Havel. Vyšetrovacia komisia odmietla prešetrovať otázku, či ktosi iný nemal záujem na jeho predčasnej smrti. Doteraz sa tiež neodpovedalo na otázku, prečo ťažko zraneného Dubčeka sanitka neodviezla do nemocnice v Brne, kde bol skúsenejší kolektív odborníkov na takéto zranenia ako v Prahe. Alebo prečo Dubčeka nepovolili presunúť do špecializovanej nemocnice v Bologni, ktorá ponúkala tím špecialistov odborníkov na takéto zranenia?

Spisovateľovi Ťažkému bývalý príslušník ŠtB naznačil, že pozná tajomstvo záhadnej nehody a raz ho povie... Doteraz však mlčí. Tvrdiť bez dôkazov, že smrť Dubčeka zinscenovali Česi, sa nepatrí. Absolútna väčšina Čechov mu úprimne fandila. Určite by to potvrdili herečka Iva Janžurová, speváčka Marta Kubišová a tisíce ďalších osobností. Vari najpresvedčivejšie, ale žiaľ tragicky, to potvrdil študent Ján Palach, ktorý sa 16. januára 1969 na Václavskom námestí upálil. Týmto tragickým aktom chcel vyburcovať ľudí z politickej leargie a beznádeje.

Keď ťažko zranený Dubček zomrel, spomínaný český spisovateľ Hrabal vo svojom Večerníčku pro Casia napísal o ňom nasledovné vyznanie: „... Sašenka v Praze umírá, Sašenka, který mne jednou hledal v hospodě u Tygra a já tam nebyl... snad kdybych s ním mluvil, tak ten hovor by bylo to motýlí křídlo, které by změnilo celý jeho osud a byl by Sašenka ještě s námi... avšak Cassie, nikdy a nikdo neví, zač prosí... teď je Sašenka denatus...est desédě, politika byla jeho Osud a on králuje teď na oběžné dráze křesťanských i komunistických nebes, krásny člověk... kolem celé postavy Sašenky Dubčeka vycházela záře, kolem dokola, tak jako svatozář kolem svatého Ignáce z Loyoly... je to první ušlechtilý komunista, který kráľuje vzpomínkou i fakticky i na křesťanských nebesích...“

■ NEUMIERALI NA SLAME

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že až príliš veľa slovenských politikov i našich

predkov, ktorí sa verejne angažovali za záujmy národa, neumieralo na slame, obrazne povedané v posteli, ktorá mala slamou vyplnený matrac, ale odišli zo sveta násilnou, často nevyjasnenou smrťou. V bojoch padol Pribina. Rastislavovi vypichli oči a uväznili ho v bavorskom väzení, kde zomrel. Ľudovít Štúr, ktorý posledné roky svojho života žil pod policajným dozorom, zomrel na následky „náhodného“ zranenia pri poľovačke. Na lietadlo generála Milana Rastislava Štefánika sa strieľalo. Masarykovi a Benešovi bol generál dobrý, pokiaľ ich uvádzal do európskych politických salónov, do povojnového usporiadania, v ktorom mali Slováci podľa Pittsburskej dohody hrať rovnocennú úlohu, im už nepasoval. Prvý slovenský prezident Dr. Jozef Tiso odvisol na šibenicí, aj keď evidentne nebol na zozname vojnových zločincov. Obesili

ho, lebo zbabelý Beneš, ktorý opustil český národ a zdupkal do Londýna, pred procesom s Tisom prokurátorom prikázal: Tiso musí visieť! Komunistu a zároveň buržoázneho nacionalistu Vladimíra Clementisa obesili aj zato, že už v 30. rokoch sa dožadoval zákona o federácii. Po februári 1948 odväžne kritizoval, že slovenské orgány stratili právomoci a pred maďarským politikom Rákosim volal po odsune Maďarov zo Slovenska. Ten sa sťažoval Stalinovi, ktorý nariadil Gottwaldovi zlikvidovať zradcovské živly v KSČ. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že vybuchnutý semtex pri dverách domu strojcu druhej slovenskej štátnosti V. Mečiara mal rovnako podobný zámer.

■ NEDŔSTOJNÁ ROZLÚČKA

Telesné pozostatky Dubčeka, najslávnejšieho Slováka, sa z Prahy prevážali do Bratislavy letecky. Všetci poslanci HZDS a Sociálnodemokratickej strany sa s ním prišli rozlúčiť. Ale Praha, mesto, ktoré najviac preslávil vo svete svojím socializmom s ľudskou tvárou, sa s ním lúčila chladne a doslova nedôstojne. Očakával sa príchod Havla, predstaviteľov vlády, hlavného mesta, ale najmä Pražanov. Neprišli. Na letisku bola iba hŕstka občanov. Navyše, neuveriteľne nedôstojný akt sa udial, keď truhlu s pozostatkami Dubčeka vojaci prenášali z letiskovej budovy do lietadla, ktoré nebolo na prevoz truhly s mŕtvym štátnikom upravené. Vojaci do otvoreného lietadla mohli vsunúť iba polovicu truhly. Priestor v lietadle sa dodatočne upravoval. Trvalo to dlho, predlho. Polovica truhly s telom Dubčeka hrozivo celý čas trčala v lietadle. Trpcol som v očakávaní, kedy sa truhla s mŕtvym skydne na betónovú plochu letiska.

Bratislava sa zachovala inak. Spontánne mu vyjadrila úctu a vďaku. Tisíce občanov mu prišli vziať hold a posledné zbohom. Čestnú stráž pri katafalku v Slovenskom národnom divadle som za federálnych poslancov stál aj ja. Na pietnom akte poslednej rozlúčky s Dubčekom v Bratislave 14. novembra 1992 sa zúčastnili predstavitelia pol stovky štátov. Pre údajné pracovné zaneprázdnenie pohreb Dubčeka ignoroval predseda českej vlády Václav Klaus. Krčmoví revolucionári jeho postoj kvitovali. Prečo má vraj český demokrat chodiť na pohreb slovenskému komunistovi?

■ STÁLE HO ZNEVAŽUJÚ

Havel a takzvaní nežní revolucionári sa už na druhý deň, akože po ich revolúcii, správali k Dubčekovi

urážlivo. Na prvé oficiálne stretnutie politických odporcov totalitného režimu, zvolané na 18. novembra 1989, ho nepozvali. Aj keď ho deň predtým ŠtB ako jediného odporcu režimu počas demonstrácie zatkla. Havel si v tom čase hovel na chate a jeho spolurevolucionári posedávali v baroch a krčmách pri pive. V tejto súvislosti je zaujímavý fakt, že niektorých disidentov na toto stretnutie dovážali eštabáci na svojich autách. V Charte pôsobil vyše štyridsať spolupracovníkov – agentov ŠtB. V tejto súvislosti sa vynára otázka: Kto vlastne slávnú nežnú revolúciu zorganizoval? Neboli to napokon eštabáci? Aj čelo sprievodu demonštrujúcich študentov predsa viedol poručík ŠtB Žifčák a potom perferktne zahral úlohu zabitého študenta.

Havel sa s Dubčekom stretol až 20. decembra 1989 v Bratislave. Obidvaja boli kandidáti na prezidenta. Formálne ponúkol Dubčekovi prezidentský post a sľúbil, že jeho kandidatúru budú v Čechách podporovať. Úprimnosť Havlovho sľubu sa však v plnej miere odhalila v predvolebnej kampani. Havel s Dubčekom sa mali prihovoriť z balkóna Melantrichu na Václavskom námestí. Havel vystúpil a po ňom sa chystal s prejavom vystúpiť Dubček. Pavel Tigrid, Havlov úradnícky poskok, najpopulárnejšiemu politikovi roku 1968 drzo nedovolil prehovoríť. Vraj pre Havlov nahustený časový program. Dubček sa skromne podriadiť. Zmanipulovalo sa všetko tak, aby sa slovenský dráteník nestal prezidentom. Práve preto som napísal glosu, spomínanú v úvode článku.

Disidenti z Havlovho okruhu už začali rozširovať, že Dubček je zradca. Jeho hovädí v Moskovských protokoloch prirovnávali k Mnichovskej zrade. Spustila sa obrovská kampaň: Havel na Hrad. Bratislavskí „vápenkári“ na čele so svetoobčanom Fedorom Gálom odsokočili od Dubčeka. Dubček sa kandidatúry na federálneho prezidenta vzdal. Takzvaný najväčší demokrat Havel začal likvidovať totalitný režim a budovať vzorovú demokraciu s predsedom vlády, komunistom Čal-fom. Ľudia používané konštatovanie „nerob voloviny“, nahradili iným – „nerob havlovinu“.

Najslávnejší Slováč Dubček, ktorého svetoví politici, Svätý Otec Ján Pavol II., významné osobnosti, spisovatelia a umelci úprimne obdivovali a doteraz obdivujú, sa, žiaľ, na Slovensku dočkal znevažovania, odsúdenia a kritiky. Najviac sa o to pričínili niektorí vrcholoví pravíkoví politici z košičarskej KDH, SDKÚ, ako aj svetoobčania a im prisluhujúci politickí analytici a novinári – bývalí komunisti mu zazlievajú, že bol komunista. Hlúpo mudrujú, že pri okupácii v auguste 1968 mal organizovať ozbrojený odpor a nemal podpísať Moskovské protokoly. Svetoví politici a významné osobnosti však vedia, ako bol svet vtedy mocensky rozdelený a mier krehký – preto sú stále presvedčení, že Dubček patril a bude patriť medzi najpopulárnejších politikov 20. storočia.

Havarované služobné BMW, v ktorom sa viedol A. Dubček.

Súsošie vierozvestcov bude napokon na Hurbanovom námestí, ale... Nekonečný príbeh jedného súsošia

Alexander GOTZ – Foto: autor

Príbeh súsošia svätých Cyrila, Metoda a Gorazda sa začal niekedy v máji roku 2010. Nasledovalo vypísanie verejnej anonimnej súťaže a následne z nej podľa rozhodnutia odbornej komisie vyšiel ako víťaz akad. sochár Anton Gábrík z Modry s návrhom Rotunda. Dovtedy všetko vyzeralo viac než nádejne. Potom ako keby uťal. Keďže v SNN danú tému pozorne sledujeme, boli sme aj na rokovaní Mestského zastupiteľstva hlavného mesta SR Bratislavy 25. októbra 2012, kde súsošie našich vierozvestcov figurovalo v programe pod bodom 24.

Zasadnutie poslancov mestského zastupiteľstva je jednoznačne pre trpezlivé povahy. Kým sa páni a dámy na radnici dostali až k bodu venovanému problému kam vlastne súsošie umiestniť, prešlo niekoľko hodín. Aj napriek výrečnosti niektorých zúčastnených verdikt vyznel šalamúnsky dostratená. Svätí Cyril, Metod a Gorazd môžu byť osadení na Hurbanovom námestí. Ale musí to byť iné súsošie. Pripomína to známu rozprávku o múdrej dievčine, ktorej kráľ prikázal, aby za ním prišla ani nahá, ani oblečená, ani pešo, ani na koni.

Na Hurbanovom námestí bude socha vierozvestcov.

■ POHLAD SPÄŤ

Nezaškodí si zrekapitulovať celý príbeh od nápadu po víťazný návrh. Dňa 26. mája 2010 sa na hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislavu obrátila so žiadosťou povoliť postavenie súsošia Spoločnosť sv. Gorazda. Navrhla zároveň dve možné lokality. Námestie Slobody a Hurbanovo námestie. Hlavné mesto odpovedalo listom v tom zmysle, že Námestie Slobody neodporúča pre jeho pripravovanú rekonštrukciu a Hurbanovo námestie nepovažuje za ideálnu lokalitu z priestorového hľadiska. Odporúča uvažovať ešte nad ďalšími lokalitami – napríklad Bratislavský hrad. Vo veci postavenia súsošia pokračovala v komunikácii Matica slovenská, ktorá deklarovala svoju spoluprácu so Spoločnosťou sv. Gorazda aj s RKBS pre

vedu, vzdelanie a kultúru a požiadať o podporu pri postavení súsošia. V hre bol opäť Bratislavský hrad, Námestie slobody a napokon definitívne Hurbanovo námestie, pričom o krátky čas MS vyhlásila verejnú anonymnú súťaž, v propozíciách ktorej bolo spomínané námestie vyslovene uvedené. Vo februári 2012 odborná porota posúdila 24 súťažných návrhov a vybrala tri najlepšie, ktoré boli od 13. do 18. marca vystavené v Justihov sieni Prírodopisného múzea. Z troch najlepších diel bol neskôr bol vybraný vyhlasovateľmi návrh od akad. sochára Antona Gábríka.

■ VSTALI NOVÍ BOJOVNÍCI

Až potiaľto vyzeral príbeh súsošia priam idyllicky. Potom ako by sa niekto

zobudil a uvedomil si, že je tu reálna „hrozba“ sochy vierozvestcov na Hurbanovom námestí. Začala sa na naše pomery slušná mediálna masáž. Najprv Staré mesto zamietlo umiestnenie sochy a ponúкло náhradné lokality, nad ktorými samozrejme nemá žiadnu právomoc. Severnú terasu Bratislavského hradu ako prvú alternatívu zamietol zo stola fakt, že hrad je v rekonštrukcii a v danej lokalite prebieha archeologický výskum. Gorazdova ulica na Kalvárii je zasa tak excentricky umiestnená, že ani časť rodených Bratislavčanov tam v živote nezavítala, nielen ešte turisti a návštevníci hlavného mesta.

Tí, ktorým zrejme súsošie ležalo v žalúdku, zistili, že šachová partia

s menením miesta inštalácie akosi nevychádza. Začala sa kampaň zamieraná na takzvanú „nízku umeleckú úroveň“ diela, úspešne vyskúšaná už pri jazdeckej soche Svätopluka. Pridali sa mienkotvorné i bulvárne médiá a vierozvestcovia boli porovnávaní k údenáčom. Ostatne, výhrady voči umeleckej kvalite víťazného návrhu boli hlavnou témou aj na zasadnutí mestského zastupiteľstva 25. októbra.

■ LUNAPARK NA DUNAJI

Najväčší poslanecký klub mestského zastupiteľstva SDKÚ-DS a Mostu – Híd ústami svojho zástupcu Svena Šovčíka napokon navrhol šalamúnske riešenie, ktoré poslanci prijali. Hurbanovo námestie áno, ale súsošie Rotunda od Antona Gábríka nie. Mesto vyhlási novú súťaž, avšak termín je zatiaľ nejasný. Medzi riadkami uznesenia sa dá čítať, že najlepšie by bolo vynechať z celého procesu Maticu slovenskú... Isté je len jedno. Aj keď Šovčík uisťoval prítomných novinárov, že termín odhalenia súsošia na budúci rok, keď budeme oslavovať 1150. výročie príchodu vierozvestcov na naše územie, by sa mal stihnúť, každý, kto si prečítal vyššie uvedenú anabázu Gábríkovo diela, má o tom veľmi silné pochybnosti.

Bratislavu teda aj naďalej zdobí „socha“ miestneho čudáka, chlapička v kanále či paparazza. Ešte nám pred budovou vlády chýba socha slávneho zvodcu, dobrodruha a spisovateľa Giacoma Casanovu. V roku 1753 predsa hral karty vo vtedajšom arcibiskupskom paláci a obohral samotného arcibiskupa. Mám pocit, že s povolením inštalácie sochy slávneho Benáťčana by neboli zďaleka také problémy ako v prípade solúnskych bratov.

Aj my musíme chrániť a zveľaďovať náš spisovný jazyk Slováci, píšete po slovensky

Pod týmto mottom, ktoré je zároveň odkazom pre budúce generácie, sa 12. 10. 2012 konala spomienková slávnosť k 250. výročiu narodenia Antona Bernoláka – rímskokatolíckeho kňaza, slovenského jazykovedca, kodifikátora prvého slovenského spisovného jazyka, významného predstaviteľa slovenského národného obrodzenia a osvietenkej literatúry, ale aj čelného predstaviteľa prvého národného hnutia v 2. polovici 18. storočia.

Organizátorom podujatia bol MO MS v Bardejove v spolupráci s CVČ. Po úvodnej hymnickej piesni Kto za pravdu horí v podaní matičného spevokolu ZBOROVČAN moderátorka privítala všetkých prítomných matičiarov i priaznivcov Matice slovenskej a vzácných hostí, ktorými boli Ladislav Matisko, predseda KR MS Prešovského samosprávneho kraja, Miroslav Bujda, prednosta ObÚ v Bardejove, Miroslav Gešper, člen výboru Matice slovenskej v Martine a pracovník OP MS vo Vranove nad Topľou, Juraj Bochna, riaditeľ HOS v Bardejove a predseda OR MS

v Bardejove a mnohí ďalší. Jadrom programu bol poučný a hodnotný prejav o živote a diele Antona Bernoláka, o motívoch jeho činov a pohnútkach, ale aj činov jeho stúpenčov na pozadí historických skutočností, spoločenských, politických a kultúrnych pomerov v Uhorsku v 18. storočí. Prejav pripravila a predniesla Milada Lovacká, podpredsedníčka MO MS v Bardejove.

K účastníkom osláv sa prihovril aj hosť Ladislav Matisko, ktorý potvrdil historické fakty z predneseného prejavu a svoju pozornosť sústredil na významný počin A. Bernoláka

v boji za svojbytnosť slovenského národa a za spisovný slovenský jazyk, ktorý je dôležitým a určujúcim znakom každého národa. Kladne zhodnotil aktivitu MO MS v Bardejove a CVČ na poli vzdelávania, kultúry a osvetu pri udržiavaní národného povedomia v dnešnom globalizovanom svete. Zdôraznil, že tak ako Bernolák bojoval za uzákonenie prvého slovenského spisovného jazyka, musíme aj my chrániť a zveľaďovať svoj spisovný jazyk, hoci po stáročíach už je v inej podobe po jazykovedných úpravách. Na tomto slávnostnom zhromaždení v duchu odkazu

A. Bernoláka obrátil sa na MO MS v Bardejove a na účastníkov zhromaždenia prijať a zorganizovať petíciu občanov za dodržiavanie kodifikovanej formy slovenského spisovného jazyka s cieľom zvýšenia jazykovej kultúry. Za aktuálnu príčinu pokladal fakt, že pod vplyvom cudzojazyčných prvkov sa náš ťažko vybojovaný jazyk deformuje nielen vo verejnosti, ale aj pracovníkmi v školstve, v kultúrnych inštitúciách, v tlači, v médiách. S petičným návrhom účastníci osláv súhlasili. O slovo sa prihlásil aj predseda Matice slovenskej v Bardejove, ktorý predstavil ďalšiu aktivitu bardejovských matičiarov. Je ňou zhotovenie pamätnej tabule revolučným dejateľom v rokoch 1848 – 1849, a to L. Štúrovi, J. M. Hurbanovi a M. M. Hodžovi. Návrh prezentoval PhDr. Mikuláš Lovacký – akademický maliar. Na realizáciu tohto projektu bola na slávnosti vyhlásená dobrovoľná finančná zbierka.

Milada LOVACKÁ

Kniha predstavuje obraz života našich intelektuálov na Dolnej zemi

Pretvorili dolnozemskej rovinu

Vďaka rozsiahlej publikačnej činnosti o zahraničných Slovákoch je meno spisovateľa literatúry faktu Jána Jančoviča medzi čitateľmi dobre známe nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Aj v najnovšom diele, ktoré vyšlo uprostred leta a má názov Pretvorili dolnozemskej rovinu, autor publikuje mnohokrát objavné údaje. Bádáním v miestach pôsobenia osobností obohatil a rozšíril ich profil spresnenými údajmi o ich bibliografii.

Ján Jančovic svojimi osobnými návštevami v prostredí, o ktorom píše, dáva dielu výnimočný charakter. Podobne je to aj v knižke, ktorú sme 17. októbra 2012 v Dome Matice slovenskej v Lučenci uvítali do života. Kniha má dve časti. V prvej časti uvádza biografické profily osobností pôsobiach na Dolnej zemi a zachytáva aj ich životné príbehy. Predstavuje obraz života slovenských

intelektuálov, odborníkov aj kultúrnych činníkov, ktorí svojím novátorským dielom v oblasti vzdelávania, kultúry a vied pomáhali dolnozemskej Slovákom prežiť, ale najmä pozdvihnúť duchovnú a hmotnú úroveň. Druhú časť knihy tvoria príklady, postrehy a profily súčasníkov a súčasný život Slovákov na dolnozemskej rovine. Z nich viacerí zastávajú vo svojich krajinách významné

funkcie a ďalší stoja na čele slovenských organizácií a spolok, a tým pomáhajú udržiavať ich národnú identitu. Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej a hoci je určená pre širokú verejnosť, môže byť aj vhodnou učebnicou pre rôzne stupne škôl.

V úvode podujatia vystúpil Detský folklórny súbor Radosť, ktorý pôsobí pri FS Ipeľ v Lučenci. Následne sa prítomným priho-

vorila Alena Rezková, riaditeľka Domu MS, ktorá všetkým prítomným srdečne privítala a viedla celý priebeh besedy s autorom knihy. No a po krátkom priblížení novej knihy, slova sa ujal sám autor a pútavým spôsobom rozprával o podnetoch, ktoré ho viedli spracovať túto problematiku, a pridala tiež pár milých príhod z bádania po nových poznatkoch. Potom sa prítomným prihovril Stanislav Muntág, riaditeľ Vydavateľstva MS, ocenil spoluprácu, prínos autora a jeho knihy a poprial mu mnoho tvorivých síl. Následne vyzval riaditeľku Domu MS v Lučenci, aby sa ujala slova i slávnostného aktu vyprevedenia novej knihy do života. Poliatu vinom, čo zmienené je v knihe, a slovami, čo boli milé, poslali sme knižku v ústrety čitateľom. Nech jej cesta rovinatá je a rovno k ľuďom putuje!

Alena REZKOVÁ

VÝZVA

Vážení veriteľia, opätovne si vás dovoľujeme osloviť v súvislosti s **PODIELOVÝM DRUŽSTVOM SLOVENSKEJ INVESTÍCIE, voči ktorému spoločne máme nezanedbateľné peňažné pohľadávky. Správca konkurznej podstaty nás informoval, že schôdza veriteľov tohto družstva sa uskutoční dňa 12.11.2012 od 9.00 do 14.00 hodiny v Stredisku kultúry na adrese Vajnorská 21, Bratislava.**

Apel na veriteľov

Keďže máme naďalej záujem o čo najefektívnejší priebeh konkurzu, súhlasíme, aby správca vymáhal peniaze veriteľov družstva okrem spôsobov pripravených pred vyhlásením konkurzu (od štátu, Národnej banky Slovenska, Garančného fondu a ďalšie) aj z projektov, ktoré PDSI za vyzbierané peniaze od nás všetkých realizovalo vo výške takmer 20 miliónov eur a z náhrady škody spôsobenej orgánmi PDSI, ktorá bola poistená do výšky 9 miliónov eur.

Podľa správcu konkurznej podstaty všetko nasvedčuje tomu, že s peniazmi veriteľov nakladalo priamo PDSI, teda aj pán Jurica a pani Darovcová, ktorých v konkurze zastupuje JUDr. Grigel. Byť nimi zastúpený znamená súhlasiť s tým, že činnosť orgánov PDSI bola správna a dobrá, čo však podľa nás nebola. Za povšimnutie nepochybne stojí fakt, že sami predstavitelia PDSI a ich rodiny si v čase nepriaznivej situácie a hrozby výpadku likvidity družstva výber vlastných peňazí na rozdiel od ostatných zabezpečili.

Bez zásahu do aktuálnej situácie hrozí, že na najbližšej schôdzi bude práve na podnet skupiny týchto osôb rozhodnuté o zmene správcu konkurznej podstaty na takého, ktorého si sami určia.

Matica slovenská je presvedčená, že postup súčasného správcu vymáhať nároky veriteľov všetkými dostupnými spôsobmi, vrátane postupov proti predstaviteľom PDSI, je správny a opodstatnený, preto nechce, aby sa správca konkurznej podstaty vymenil za inú osobu.

Na tých veriteľov, ktorí sú naďalej splnomocnení pánom Juricom a pani Darovcovou, ktorí na ich zastupovanie splnomocnili JUDr. Grigela, preto apelujeme, aby im udelené plné moci odvolali a rozhodovali sa sami.

Na bezplatné zastupovanie môžete tiež splnomocniť advokátsku kanceláriu Matice slovenskej, ktorá pre vás zabezpečí aj odvolanie predchádzajúcej plnej moci udelené uvedeným osobám. Matica slovenská v tejto súvislosti garantuje, že sankcie, ktoré z odvolania plných mocí môžu vzniknúť, ak to bude nevyhnutné, uhradí v plnom rozsahu.

S úctou
Ing. Marián TKÁČ, Ph.D.,
predseda MS

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Dôležitosť pamätníkov

Pri príležitosti 215. výročia narodenia Štefana Moyses som 24. októbra položil veniec k jeho pamätníku na žiarskom námestí, ako aj na jeho rodný dom vo Veselom. Bronzovú bustu Moysesu s pamätníka v centre Veselého totiž ktosi ukradol!

Žilničania pri príležitosti 197. výročia narodenia Ludovíta Štúra odhalili jeho sochu 26. októbra v parku na Bôriku, ktorý poniesie Štúrovo meno. K Štúrovým nohám som položil matičnú kyticu. Je potešiteľné, že pri tejto príležitosti vo svojom prejave nezabudol predseda vlády Robert Fico na našu Maticu. Hneď v úvode povedal: „Čas, ktorý žijeme, nás motivuje, aby sme si pripomínali veľké osobnosti a udalosti národa, lebo tvoria malú dejin aj novej dvadsaťročnej slovenskej štátnosti. Preto vítam, že si Matica slovenská počas celého Roka Antona Bernoláka pripomína talent a prácu prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny. Presne pred rokom sme s matičiarmi stáli pri Pamätníku štúrovcov v Bratislave, aby sme vyjadrili podporu za zotrvanie pamätníka na Námestí Ludovíta Štúra. Bratislavčania si skutkami musia zaslúžiť, aby boli aj zostali hlavným mestom Slovenskej republiky, preto od nich celé Slovensko právom očakáva verejne prejavenu úctu voči Štúrovi.“

Nuž, Bratislava. Dňa 25. októbra bratislavské mestské zastupiteľstvo po dvojhodinovom rokovaní privolilo, aby súsosie sv. Cyrila, Metoda a Gorazda bolo na Hurbanovom námestí. Nemá tam však stáť ani víťazný návrh A. Gabríka, ani jeden z troch víťazných návrhov a ani sa nemá vypísať nová súťaž. Poprosiť Šalamúna, aby nám poradil, čo ďalej, nemôžeme, pokúsime sa preto dohodnúť s pánom primátorom Ftáčnikom, akú podobu budú mať muži z počiatku našich kultúrnych dejín. Iste to nebude ľahké, lebo ako zistujeme, takmer niet Slováka a ani matičiara, ktorý by na súsosie nemal názor. Každý však iný.

Výberové konanie

Predseda Matice slovenskej vypisuje výberové konanie na funkciu

Riaditeľa Domu
Matice slovenskej v Žiline

Podmienky:

- vysokoškolské vzdelanie
- 5 rokov praxe v odbore alebo podobnej činnosti s dôrazom na aktivity v MS
- členstvo v Matici slovenskej
- profesionálne vystupovanie, prezen-tačné schopnosti
- samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
- schopnosť plánovania a organizovania činnosti
- morálna bezúhonnosť
- PC, internet, mail na užívateľskej úrovni
- znalosť cudzieho jazyka vítaná
- stručný projekt riadenia Domu Matice slovenskej so zameraním na rozvoj miestnych odborov a členskej základne MS

Prihlášky do výberového konania doložené životopisom a dokladom o vzdelaní zasielajte do 16. 11. 2012 s označením na obálke: „Výberové konanie Dom MS Žilina“ na adresu:

Matica slovenská
Mudroňova 1
036 01 Martin

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

FESTIVAL VO VIDINEJ

Pod záštitou BBSK zorganizovalo Novohradské osvetové stredisko v Lučenci spolu s MO MS vo Vidinej a Obcou Vidiná podujatie pod názvom Festival ľudového folklóru. V regionálnej súťažnej prehliadke sa predstavili divákovi sólisti speváci i duá, inštrumentalisti, spevácke skupiny a ľudového hudby. A keďže tvorcovia majú v organizovaní podobných podujatí už svoju tradíciu a dobré meno, zaplnil sa Kultúrny dom vo Vidinej do posledného miestečka. Poslaním tejto súťažnej prehliadky ľudového folklóru je aktivizovať hudobné zložky folklórnych kolektívov i jednotlivcov k samostatným výstupom, k vyhľadávaniu a interpretácii folklórneho materiálu, objavovať nové talenty a dať priestor na ich verejnú prezentáciu. Súťažilo sa v štyroch kategóriách: speváci sólisti, inštrumentalisti, spevácke skupiny a ľudové hudby. Keď sa po vystúpení všetkých súťažiacich odobrala porota rozhodnúť o výsledkoch, všetkým prítomným sa už nesúťažne predstavila domáca folklórna skupina Škorec, ktorá pôsobí pri Miestnom odbore Matice slovenskej vo Vidinej. Odborná porota udeľovala umiestnenie v bronzovom, striebornom a zlatom pásme. Ocenenie v zlatom pásme s postupom na krajskú súťaž získali dve ľudové hudby, dve spevácke skupiny a po jednom z inštrumentalistov a sólistov. Po záverečných slovách predsedu poroty Attilu Agócsa, vyhlásení výsledkov a odovzdaní cien súťažiacim pani Mária Ambóšová, riaditeľka Novohradského osvetového strediska v Lučenci, odovzdala vedúcemu FS Škorec pánovi Jozefovi Kucejovi ocenenie Národného osvetového centra pri príležitosti 20. výročia vzniku súboru a poďakovanie za jeho aktívnu činnosť. Zároveň pani riaditeľka NOC poprialala ešte veľa úspechov v ďalšej činnosti a všetkým prítomným

sa poďakovala za účasť a podporu podujatia. Po pútavom zážitku, sa rozchádzali diváci len pomaly. Gratulácie, prania úspechu postupujúcim, úsmevy, podania rúk a srdečné objatia, tak sa končilo jedno skvelé podujatie, za ktoré patrí organizátorom veľká vďaka.

Alena REZKOVÁ

MATIČNÉ TURANY

20. októbra sa vo veľkej sále turianskeho Kultúrneho centra uskutočnila prehliadka folklórnych a speváckych súborov pod názvom Matičné Turany. Podujatie zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej Turany v spolupráci s obcou Turany a s finančným príspevom Matice slovenskej Martin. Takmer stovka účinkujúcich ponúkla divákovi celé priehľadné krásnych piesní a tancov z Turca i z ostatných regiónov Slovenska. Okrem domácich súborov: detského folklórneho súboru Turianček, ženskej speváckej skupiny Turianka a folklórneho súboru Kriváň sa na prehliadke predstavili aj členky speváckej skupiny Lúč Záturčianka z Martina a komorný spevácky súbor Briezka z Turčianskych Kľačan. Aj keď najmladších účinkujúcich od tých najstarších delilo niekoľko generácií, všetkým sú folklór a ľudová pieseň rovnako blízke. A to je zárukou toho, že s aktivitami podobného druhu sa bude môcť stretávať aj v budúcnosť.

Lubomír LISKAJ

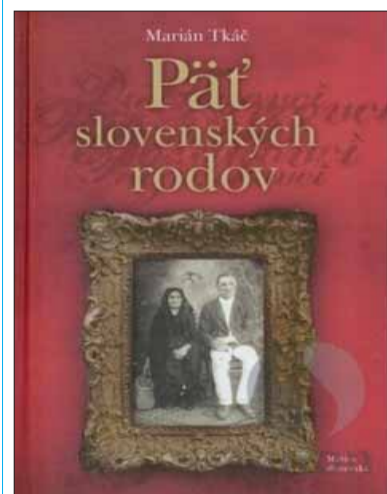
ŠTVRTÝ ROČNÍK SPLAVU HRONA

Koncom októbra sa uskutočnila v Levoči spomienka na vedúcu osobnosť generácie udávajúcej smer národného povedomia v 19. storočí – Ludovíta Štúra, pri príležitosti 197. výročia jeho narodenia. Pri jeho pomníku sa už po siedmykrát stretli matičiari z Levoče, Spišskej Novej Vsi a Popradu, ako aj miestne školy a Levočania, aby si po-

loženími kytic s trikolórami uctili jeho svetlú pamiatku. Každý rok pod taktovkou Igora Gregu znejú hymnické piesne v podaní speváckeho zboru Juventus pedagogica pri Strednej pedagogickej škole v Levoči. Réžiu spomienkového stretnutia mala tohto roku v rukách spišskonovoveská Matica, pretože je ctou pre matičiarov vzdávať úctu historickým dejom na tomto mieste. Zakaždým sa pri pomníku vystriedajú jednotlivé podtatranské Matice. K oslavám sa pripojil aj viceprimátor Levoče Lubomír Vira. Matičiari a študenti pedagogickej školy sa uberali peši v záplave jesenného zлата na pamätný Kehlwald. Zároveň s nimi prešla túto cestu už možno po stý raz pani učiteľka Margita Antašová, ktorá nosí toto miesto priamo vo svojom srdci. Tentoraz sa nám naskytl pohľad na múry, ktoré pohostinne pojali štúrovských mladoňov počas ich štúdií na levočskom lýceu v rokoch 1844 - 1848. Vďaka predstaviteľom mesta priestor bol vyčistený a tak sme uvideli, čo z nich ešte ostalo. Jolana Prochotská predniesla chválu K lipe z pera Ludovíta Štúra a pani učiteľka Antašová rozvinula pred našimi očami deje štúrovských študentov, ktorým Kehlwald ponúkal priestor pre duchovné, kultúrne a literárne zrenie. Tohtoročný výstup na Kehlwald popri vzopätí vlasteneckého citu pri spevoch a výpovednom svedectve pani Antašovej odhalil aj korene našej duchovnej biedy a to koľko sme dlžní našej mladej generácii, ktorej bez historickej pamäti hrozí vykorenenie. Aj toto poslanstvo zaznelo na Kehlwalde toho krásneho zlatistého jesenného Štúrovho dňa. Obnovme ruiny tohto jedinečného miesta našich dejín a prekonajme nezáujem v našich dušiach!

Ludmila HREHORČÁKOVÁ

V SNN 46 si prečítate: ■ Politický väzeň o slovenskej demokracii
■ Reportáž Jána Smolca: Kto režíroval november 1989?
■ Facka F. Šebeja z Most - HÍD Organizácii spojených národov

Marián TKÁČ: Päť slovenských rodov

Kniha Päť slovenských rodov je prvým zväzkom novej edície s názvom Slovenské príbehy. Beletristicky spracované texty z poslucháčsky úspešného rozhlasového seriálu Slovenské rody predstavujú nielen dramatické príbehy významných slovenských rodov (Daxnerovci, Turzovci, Petrovičovci, Bosákovci a Pružinskovci), ale na ich osudoch sa autorovi podarilo majstrovsky vystihnúť dobu, v ktorej sa odohrali.

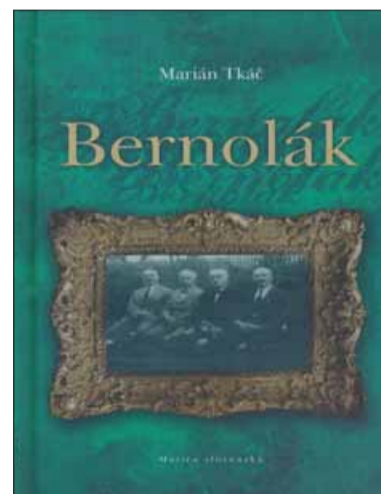

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike. Našu ponuku kvalitnej slovenskej literatúry, obohatenú o pár vybraných zaujímavostí v cudzích jazykoch, priebežne dopĺňame novými titulmi. V našom kníhkupectve vás čaká bohatá úroda nových titulov i záplava zliav a akcií, aby ste mohli nakupovať čo najvýhodnejšie a najpohodlnejšie.

Marián TKÁČ: Bernolák

Anton Bernolák – jeden z priekopníkov slovenského národného obrodzenia a prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny – bol človekom s pozoruhodnými životnými osudmi. Nevšedným spôsobom ich sprítomňuje historický román Mariána Tkáča, v ktorom sa po stopách svojho údajného prastrýka priamo vo víre vojnových udalostí roku 1943 vydávajú štyria Maďari slovenského pôvodu – Štefan, Vojtech, Koloman a Ferdinand Bernolákovci.

PRIPOMÍNAME SI

10. novembra
– roku 762 (1 250. výročie) umrel jeden z najväčších básnikov ľudských dejín, čínsky poet Li Po (nar. 701), odmlada putujúci rytier, naprávajúci krivdy; napriek jeho túlavému životu sa zachovalo deväťsto jeho básní, časť z nich vyšla u nás vo výbere Večné písmená

– pred tridsiatimi rokmi umrel sovietsky diktátor Leonid Iljič Brežnev, ktorý ako jediný v dejinách ZSSR zostával tri najväčšie funkcie v štáte: bol predsedom prezidia Najvyššieho sovietu, generálnym tajomníkom strany a maršalom sovietskej armády; osobne rozhodol o okupácii Československa v auguste roku 1968

11. novembra
– pred dvesto rokmi sa v poľskom Czarnom Dunajci narodil slovenský básnik 18. stor. Hugolín Gavlovič

– roku 1922 (90. výročie) sa v Indianapolis (USA) narodil svetoznámy prozaik Kurt Vonnegut (umrel r. 2007), autor dvadsiatich románov a mnohých kratších próz, veľká časť jeho diela vyšla u nás v prekladoch K. Dlouhého, A. Kořínka, O. Havrilla, K. Karovičovej a J. Vilikovského

12. novembra
– roku 1875 uhorské úrady zatvorili Maticu slovenskú a zhabali všetok jej majetok

13. novembra
– pred sto rokmi sa v Radvani pri Banskej Bystrici narodil zakladateľ slovenskej onkológie prof. MUDr. Viliam Thurzo, po vojne poverenik zdravotníctva, potom bezmála štyridsať rokov šéf Ústavu experimentálnej onkológie SAV

– roku 1992 Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky schválilo zákon o delení majetku federácie medzi nástupnicke štáty ČR a SR (20. výročie)

14. novembra
– pred päťdesiatimi rokmi umrel v Trenčíne Jozef Branecký (nar. 1882), autor historických diel Fráter Johannes, Poklady Matúša Čáka, Pribinove vrbý a i.

15. novembra
– roku 1670 umrel humanistický pedagóg svetového významu Jan Amos Komenský

16. novembra
– osemdesiatin sa dožíva slovenský dramatik Osvald Zahradník, rodák z Veľkého Bočkova v Zakarpatskej Ukrajine (vtedy ČSR), autor rozhlasových, televíznych a divadelných hier, z ktorých mnohé prenikli do sveta (Sólo pre bicie (hodiny), Sonatina pre páva, Azyl, Strecha úniku...), nositeľ Pribinovho kríža

– roku 1972 (40. výročie) konferencia UNESCO v Paríži prijala Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva; v zozname chránených pamiatok je sedem zo Slovenska: Vlkolínec, Spišský hrad s okolím, Banská Štiavnica s okolím a 23 tajchami, Bardejov so židovskou štvrťou, drevené kostolíky, jaskyne Slovenského krasu, Dobšinská ľadová jaskyňa s okolitými útvarmi (Stratenská jaskyňa, Psie diery) a Bukovské pralesy

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sidlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filialna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 021 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatň prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slpostas.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.